

ELANUL

Nr. 123
MAI
2012

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

BASARABIA ȘI CINISMUL IMPERIAL

(1812 – 2012)

Theodor CODREANU

Napoleon își afirma astfel cinismul politic al cuceririlor: „Voi cuceri pământuri, că istorici care să dovedească ale cui sunt, avem.” Dar dacă în cazul său istoricii măsluitori n-au prea avut de lucru, din pricina efemerității imperiului napoleonian, principiul, chiar neformat ca atare, a funcționat perfect în cazul cuceririlor rusești, fiind preluat, cu succes, de către Ucraina de după destrămarea Uniunii Sovietice. Ceea ce s-a produs printr-un act fraudulos a devenit garanție a apartenenței „dintotdeauna” a Basarabiei la imperiul rusesc, apoi sovietic. Poate că nu este lipsit de interes să evocăm, pe scurt, povestea răpirii Basarabiei¹, în contextul războiului ruso-turc dintre 1806 – 1812. Sankt-Petersburgul a ocupat vremelnicele principate Moldova și Valahia, având „acoperire” în Congresul de la Tilsit, 1807, când Alexandru I se înțeleșese cu Napoleon I pentru o împărțire a Imperiului Otoman, Rusiei revenindu-i Moldova și Țara Românească. (Nu era o prefigurare a Pactului Molotov-Ribbentrop?) Dar Moscova a renunțat, momentan, la a-și statornici puterea în Principate din pricina pregătirilor lui Napoleon de a ataca Rusia. Într-o carte a lui Leon Casso², tradusă în românește abia în 1940 de Șt. Gr. Berechet și folosită de Gh.I. Brătianu în invocata lucrare despre Basarabia, se preciza în legătură cu planurile țarului: „În 1806, am crezut că vom cuceri cele două Principate fără lupte și că vom organiza din ele patru guvernăminte ruse.

- continuare în pagina 5 -

Ghenuță Coman *in memoriam*

Dan Gh. TEODOR

S-au scurs peste trei decenii de când discret, prematur și neașteptat a plecat pe drumul fără de întoarcere profesorul Ghenuță Coman, unul dintre cei mai pasionați și neobosiți cercetători ai trecutului îndepărtat.

Descendent ai unor vechi și vrednici răzeși din obștea Dodeștiului, Ghenuță Coman a fost hărăzit să manifeste încă din tinerețe o profundă și neostoită iubire pentru plaiurile țării, mai ales cele moldave și ale Vasluiului, pentru istoria și spiritualitatea neamului nostru românesc.

Decenii la rând, cu o pasiune, dăruire profesională și exemplară tenacitate a străbătut ținuturile Moldovei cercetând cu interes și deosebită responsabilitate trecutul ei mult milenar, adunând cu migală și dragoste de adevăr mii de vestigii datând din preistorie, evul mediu timpuriu și dezvoltat, alcătuind astfel, cu vremea, o zestre inestimabilă de informații științifice, care au îmbogățit considerabil patrimoniul istoric național.

- continuare în pagina 19 -

Prima răpire a Basarabiei

Dan RAVARU

Cumplită înfrângere suferită de turci la Slobozia în 1811, îi determină pe aceștia să înceapă pe data de 20 octombrie tratativele de pace. Ele se desfășoară la Giurgiu, Imperiul otoman fiind reprezentat de marele vizir, iar cel rus de către generalul Kutuzov. În prima fază vizirul le oferă rușilor Moldova până la Siret, ceea ce a întrunit acceptul reprezentantului țarului. Sultanul însă nu a fost de acord, el dorea Prutul drept hotar, și în plus, partea de sud a Basarabiei, dată fiind importanța sa strategică, să rămână în cadrul Imperiului otoman. De data aceasta rușii nu au mai fost de acord, așa că tratativele s-au întrerupt.

Urmările întâlnirilor dintre Napoleon și Alexandru, de la Tilsit și Erfurt, erau deja nule. Pregătirile de război contra Rusiei erau tot mai intense și nu mai constituiau un secret. Ambasadorul francez la Constantinopol, La Tour-Maubourg începe din noiembrie 1811 dificila misiune de a-i convinge pe turci să nu încheie pacea cu rușii, să aibă răbdare până când Napoleon va declanșa atacul. I s-a explicat sultanului că, în cazul când va ceda teritoriile românești țarului, în viitor după înfrângerea Rusiei, ele vor fi date de francezi Poloniei, și astfel aceasta, vechi dușman al Turciei, va ajunge la Marea Neagră. Deși neîncrezători în general, turcii înclinau să-i dea dreptate ambasadorului, de aici mai multă dârzenie în tratativele cu dușmanii biruitori dar pândiți de un război mult mai greu.

Alexandru Boldur, în "Istoria Basarabiei" menționează că, în continuare, negocierile - mai bine zis târguiețile - au trecut prin trei stadii diferite. În noiembrie 1811, turcii au consimțit să dea Rusiei Basarabia până la râul Prut, fără partea de sud cu Cetatea Albă, Ismail și Chilia. În martie 1812 au cedat și Cetatea Albă și, în aprilie 1812 se obligau să distrugă Cetățile Ismail și Chilia, dar pretindeau să ridice un oraș turcesc la gurile lacului Cahul.

- continuare în pagina 6 -

Athosul românesc din Basarabia

Vicu MERLAN

Pe valea Răutului din Basarabia, în sectorul inferior, între satele Tribujăni și Butuceni, în abruptul malului calcaros secționat de râu, se găsesc mai multe mănăstiri rupestre, ce datează din vremea geților.

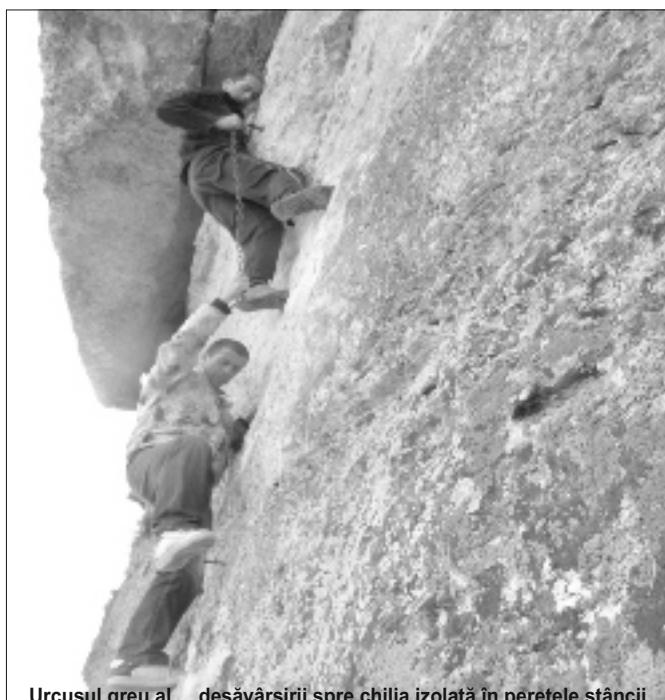
Osârdia, ascetismul și dorința de înnobilare a sufletului i-au determinat pe călugării geți să se retragă în acest perimetru stâncos pentru a atinge desăvârșirea spirituală.

Peisajul de canion, vegetația ce are ca predominantă tufișuri scunde de *scumpii*, pelinița, iarba grasă ce se aseamănă cu niște cactuși succulenți, rocile dure albicioase etc, amintesc de peisajul semiarid al Dobrogei, semănând ca o enclavă vegetativă de tip mediteraneean tocmai în latura central nordică a Podișului Moldovenesc, ce are ca o caracteristică de bază clima temperat-continentală.

Chiliile rupestre din stâncile teraselor înalte ale râului Răut

Izolarea chiliilor rupestre, săpate în malul abrupt greu accesibil, unele chiar în peretele drept stâncos, este pusă pe

Urcușul greu aldesăvârșirii spre chilia izolată în peretele stâncii

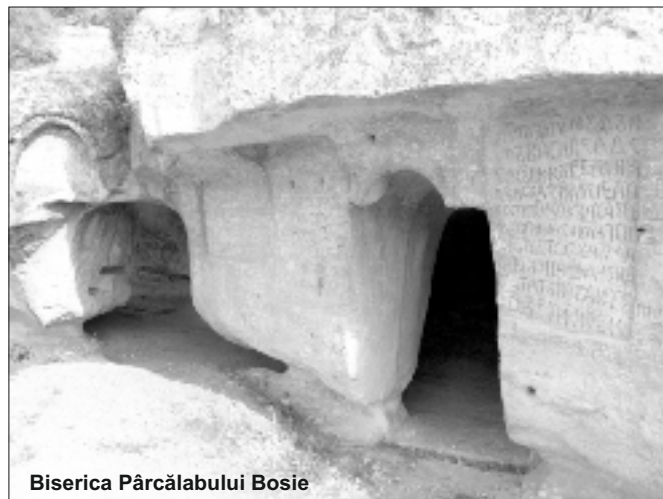
dorința de izolare și reculegere a celor care s-au direcționat pe un astfel de făgaș.

Dispuse pe cel puțin trei aliniamente, mănăstirile rupestre poartă amprenta unor modificări oarecum la limita confortabilului. Astfel întâlnim chilii izolate, precum niște cuiburi de vultur, la care se ajunge doar prin cățărare periculoasă, sprijinându-te de un lanț și câteva piroane bătute în stâncă, și chilii compartimentate, cu o singură intrare dinspre râu.

Complexul de chilii rupestre

Chiliile izolate au doar o intrare, ce se aseamănă cu o fereastră pătrată. În interior se găsesc două postamente de tip prichici folosite ca paturi, probabil acoperite cu fân sau paie și blănuri de animale. La intrare se observă și o șanțuire ce demonstrează folosirea unei uși din dulapi din lemn pentru perioada friguroasă și chiar pentru a stopa curentul generat

Biserica Pârcălabului Bosie

de micile fisuri din stâncă. De obicei aceste chilii izolate aveau două postamente, ceea ce explică că în interior se aflau doi călugări (un novice și un monah experimentat).

Despre această castă sacerdotală din partea de est a Daciei avem informații încă de la Herodot, care o descrie ca fiind pe malurile abrupte ale Tyrasului (Nistrului) și a afluenților acestuia din dreapta, respectiv pe malurile râului Răut.

Promontoriul în care meandrează strâns Răutul a fost

locuit de o comunitate getică ce a ridicat o fortăreață prevăzută cu val și șanț de apărare. În apropierea bisericii

Mănăstirea din stâncă

noi, pe latura de nord se află locul în care era amplasat sanctuarul getic al așezării, iar la câțiva metri în subsol se găsesc câteva chilii ale călugărilor geți, care comunicau probabil printr-un labirint secret cu locuința sacră de la partea superioară.

Chiliile comune erau dispuse tot pe un plan greu accesibil, însă puteau avea două intrări sau chiar una însă mai largă și cu câteva ferestre. În interior, exista un culoar larg pe centru de unde erau dispuse concentric micile încăperi de formă pătrată sau dreptunghiulară, ce depășeau 2 m², fiind înălțate peste 12 astfel de adăposturi monahale.

Băile ritualice se făceau în apa Răutului, probabil dimineața.

Chiliile erau dispuse atât pe stânga cât și pe dreapta râului Răut, însă direcția de orientare a intrării era spre est sau nord.

Arheologii basarabeni au descoperit, în interiorul unor astfel de chilii, urne funerare cu cenușă, ceea ce demonstrează o credință de nestrămutat în divinitate, întrucât încât considerau trupul doar un vehicul pentru suflet (pentru ca atunci când sufletul părăsea trupul, acesta nemaifiind folositor, era ars). Practica incinerăției era veche, fiind o dovadă incontestabilă a credinței acelor populații în nemurirea sufletului, în viața de apoi.

În lunga existență a acestor mănăstiri rupestre, în interiorul lor s-au rugat neîncetat mii de asceți ce s-au osârdit la perfecționarea și desăvârșirea sufletului și egregorului omenesc. În perioada prigoanei atee comuniste sovietice s-au interzis cu desăvârșire orice fel de slujbe, însă au existat se pare ființe umane, care măcar periodic, reveneau în aceste locuri rugându-se pe ascuns.

Nu întâmplător din toate colțurile Rusiei veneau și vin neconținut pelerini creștini, știindu-se că cei care se roagă cu putere se pot vindeca instantaneu de boli incurabile sau li se îndeplinesc doleanțele sincere ce pornesc din inimă. Deasupra mănăstirii rupestre, unde se oficiază slujbe religioase în regim de mănăstire, există o cruce mare din piatră ce are în mijloc o rozetă cu un motiv geometric esoteric, care dacă este atinsă, timp în care se formulează mental o dorință arzătoare, clară și binefăcătoare, face ca aceasta să fie îndeplinită la un anumit interval de

timp, în funcție de intensitatea credinței avute. Apoi se înconjoară de trei ori cruce, în sens invers acelor de ceas.

Complexul monahal străvechi al mănăstirilor rupestre de la Orheiul Vechi are analogii la Țâpova, Saharna în Basarabia dar și la Nucul (Buzău), cu unele din Dobrogea, s.a. din România.

Crucea făcătoare de minuni de deasupra mănăstirilor rupestre

Spiritualitatea românească perenă s-a manifestat pe întinsul spațiu dacic, fiind un teren propice pentru creștinismul timpuriu, care a fost adoptat cu ușurință de populația autohtonă românească, tocmai datorită elementelor religioase autentice, ce au păstrat vie credința într-o divinitate celestă înălțătoare profund benefică pentru ființa umană.

„Cuiburile de vultur” ale râvnitorilor la desăvârșire

Este vremea pentru Unirea Republicii Moldova cu România?

Mihai PASCU

Realitățile politice existente în ultimele două decenii, după proclamarea independenței Republicii Moldova, a creat posibilitatea afirmării unității locuitorilor din Basarabia cu cei din România și a creat premisele unirii. Interesele politice ulterioare au amânat însă pentru multă vreme această înfăptuire firească și dorită de marea majoritate a celor ce simțeau românește.

Schimbarea regimului politic din Republica Moldova, petrecută în anul 2009, a dat, sperăm, câștig de cauză orientării proeuropene a elitelor intelectuale și economice basarabene. Apare așadar cu stringență problema unirii celor două țări surori, a discutării oportunității realizării acestui vis vechi de două secole în acest moment. O cer, în ultimul timp, numeroase organizații din țară și din stânga Prutului, care marchează în acest an împlinirea a 200 de ani de la răpirea Basarabiei de către Rusia țaristă.

Păreră noastră este că unirea nu se poate realiza pripit, ci treptat, printr-o integrare graduală a structurilor celor două state, printr-o reunificare spirituală și culturală a românilor de pe ambele maluri ale Prutului. Nu trebuie pierdute din vedere eventualele complicații pe care proclamarea nepregătită a unirii le poate produce în plan politic și repercusiunile economice și diplomatice care ar urma să fie declanșate de fosta putere suzerană.

Înainte de unirea atât de dorită, Republica Moldova trebuie să rezolve o serie de probleme care ar putea destabiliza și statul vecin și, astfel, întreaga românităte. Este de ajuns să amintim doar unele dintre aceste neajunsuri care împiedică deocamdată unirea juridică, în granițele unei singuri organizații statale, a tuturor românilor. Mai întâi se impune rezolvarea problemei Transnistriei, care în cazul unirii ar afecta nu doar România, dar și întreaga comunitate europeană, ducând la complicații grave la granița de est a uniunii. Este cunoscută reticența unora dintre membrele Uniunii Europene de a accepta intrarea României la Spațiul Schengen, ori situația de la noile granițe de est ar prelungi acest impas pe termen nedeterminat. Acest lucru ar dăuna enorm atât locuitorilor din România, cât și a celor din Republica Moldova de astăzi.

Este necesară, de asemenea, întreprinderea greului drum spre democratizarea societății moldovenești la standarde europene, standarde de care România este mult mai aproape. Evenimentele din 2009 au demonstrat că viața politică a Republicii Moldova mai are încă de întreprins numeroase reforme.

În plan economic, are loc în prezent procesul care va determina desprinderea definitivă și totală de spațiul politic și economic al fostei URSS, de condiționările devenite anacronice în actualul context european. Totuși, în anul 2011 Rusia reprezenta încă principala piață de desfacere pentru produsele moldovenești, depășind în această privință România cu mai bine de 50% ca valoare a importurilor. Ucraina ocupa, în acest clasament, cel de al patrulea loc.

Nu trebuie pierdut din vedere nici faptul că, în prezent, aproape un sfert din populația Republicii Moldova nu este românească, cele mai numeroase minorități naționale fiind reprezentate de ruși și ucraineni (aproximativ 15% din totalul populației). Acești locuitori trebuie să înțeleagă binefacerile unirii cu un stat puternic, membru cu drepturi depline ale Uniunii Europene.

Statutul diferit al României și al Republicii Moldova în cadrul Uniunii Europene nu permite o schimbare politică și teritorială fundamentală la granița de est a acesteia. Se știe că aderarea unui stat sau a unui teritoriu în cadrul comunității

europene trebuie să urmeze un lung proces de integrare, care nu s-a desfășurat pentru Republica Moldova.

Din fericire, situația existentă în acest moment înlocuiește unirea din punct de vedere juridic cu o unire de fapt, prin legăturile din ce în ce mai strânse pe tărâm economic, cultural și diplomatic. În ultimele două decenii s-au făcut eforturi susținute, de ambele părți, pentru reluarea și strângerea legăturilor între românii de pe cele două maluri ale Prutului. Au contribuit la aceasta adoptarea unor măsuri pentru facilitarea circulației persoanelor de o parte și de alta a granițelor sau acordarea de burse și alte mijloace studenților și elevilor pentru a studia în instituțiile de învățământ din România.

În ultimii ani legăturile comerciale dintre Republica Moldova și România au crescut considerabil ca volum al mărfurilor comercializate. În anul 2011 Republica Moldova a exportat mărfuri în România în valoare de 376,4 milioane dolari, așadar o creștere cu 52,8% față de anul anterior, și a importat produse în valoare de 574,2 milioane dolari, cu o creștere de 48,5% față de anul 2010. România ocupă locul al doilea între piețele de desfacere și locul al treilea între furnizorii de mărfuri pentru Republica Moldova. Între statele extracomunitare, Republica Moldova ocupă locul al șaselea între țintele exportului românesc, după state ca Turcia, Rusia, Ucraina sau Kazahstan.

Foarte importantă pentru apropierea dintre România și Republica Moldova o are Politica Europeană de Vecinătate prin care cea de a doua beneficiază de importante fonduri pentru reformarea societății, a vieții politice și pentru dezvoltarea economică și creșterea nivelului de trai. De la proclamarea independenței Republica Moldova a beneficiat de peste 300 de milioane de euro fonduri nerambursabile, cea mai mare parte, 209,7 milioane, în intervalul 2007-2010. Aceste fonduri, transmise prin Instrumentul European de Vecinătate și Cooperare, fac obiectul proiectelor transfrontaliere, ceea ce presupune participarea unui partener din România și unul din Republica Moldova, eventual și din Ucraina. Toate raioanele Republicii Moldova sunt cuprinse în cele trei euroregiuni de la granița de est a României: euroregiunea Dunărea de Jos din care fac parte raioanele Cahul și Cantemir, alături de județele Galați, Brăila și Tulcea, euroregiunea Prutul de Sus, cu raioanele Bălți și Edineț și județele Suceava și Botoșani, și euroregiunea Siret-Prut-Nistru, alcătuită din restul de 18 raioane din partea centrală a Republicii Moldova și județele Iași, Vaslui și Neamț. Politica Europeană de Vecinătate se materializează așadar în accesarea fondurilor și punerea în aplicare a numeroase proiecte comune, între agenți economici, instituții de stat și organizații neguvernamentale din România și din Republica Moldova, care au rolul de a elimina granițele politice, de a apropia locuitorii de la est și de la vest de Prut, de a restabili legăturile întrerupte atâta vreme de vitregiile istoriei. Printre proiectele desfășurate în ultimii ani, pot fi enumerate unele care au slujit acestui scop: *Itinerarii Cultural – Religioase. Vaslui – Hâncești – Leova, Caravana veselă – teatrul de joacă fără frontierei, Șapte etnii la Marea Neagră - așa de diferiți precum suntem* etc.

Așadar, chiar dacă unirea Republicii Moldova cu România în anii următori este greu de prevăzut, din cauza atât a intereselor personale, cât și a contextului geo-politic și economic, apropierea dintre românii de pe cele două maluri ale Prutului trebuie să continue, într-o unitate spirituală și culturală, în perspectiva unirii politice.

BASARABIA ȘI CINISMUL IMPERIAL

(1812 – 2012)

- urmare din pagina 1 -

Împrejurările ne-au silit, până la sfârșit, să ne mulțumim cu un câștig mai modest. Din ceea ce am dobândit, am alcătuit *provincia (oblasti)* Rusiei.³ Într-adevăr, la 15 aprilie 1810, Rusia anunța că vrea ambele Principate, Projuranschi detaliind un proiect administrativ în patru gubernii: Basarabia, Moldova, Oltenia și Muntenia. Când Kutozov ieșea victorios la Slobozia, 2 octombrie 1811, el iniția tratative cu Poarta la Giurgiu, restrângând dorita graniță de vest a Rusiei pe Siret, apoi, în anul următor, tratativele s-au mutat la București, având loc în Hanul lui Manuc, unde Kutuzov a micșorat pretențiile doar la Basarabia. Amiralul Pavel Vasilievici Cicagov, trimis de țară să încheie pacea cu orice preț, chiar renunțând la orice pretenții teritoriale, a ajuns, se spune, prea târziu, preluând ceea ce realizaseră ceilalți delegați. „Constrângerile” veneau, în speță, de la amenințările invaziei napoleoniene. Rusia, deși gata să renunțe la orice pretenții, s-a folosit, totuși, de presiunile Angliei, care postase în Bosfor o flotă, Poarta fiind silită de a încheia pacea cu Petersburgul. Or, tocmai această ciudată Pace de la București va fi folosită de Rusia pentru a recurge la coruperea diplomaților care negociau: între alții, dragomanul Dimitrie Moruzi, Panaiot, fratele său, Manuc-bei (proprietarul celebrului Han), toți în cârdășie cu Capudan pașa Ramiz. Panaiot Moruzi nu a dat Porții o scrisoare de la Napoleon prin care acesta cerea imperativ „să nu facă pace cu nici un preț” (Alexandru Boldur). Estimp, Kutuzov a pus pe masa tratatelor niște hărți măsluite care ar fi venit, chipurile, de la Napoleon. Delegația rusă cumpărase mai demult pe dragomanul Porții, Dimitrie Moruzi. Prețul trădării Marelui Dragoman, în context, a fost promisiunea unei moșii în Basarabia, în valoare de 100000 de lei aur și a unui inel de aur încrustat cu diamante, foarte valoros, de 15 000 de piaștri. Delegația, cu toate că avea și din partea sultanului Mahomed II sarcină „să nu accepte cedări teritoriale”, tocmai vânzare a făcut. Rareori s-a întâmplat ca o delegație oficială, în tratative de anvergură, să fie cumpărată de adversari „la grămadă”. Diplomația rusă a reușit, fiindcă atât Mustafa IV, cât și succesorul său Mahmud/Mahomed II au avut încredere în armeni și greci. Amiralul Cicagov, devenit conducătorul delegației rusești, a confirmat, ulterior, coruperea lui Dimitrie Moruzi. Manuc-bei (și el armean) era atât de abil, încât, numit de sultan domn al Moldovei, a refuzat în favoarea antecesurului Scarlat Callimachi. Și asta fiindcă juca, simultan, și în favoarea Rusiei în timp ce negocia cu partea rusească, din însărcinarea lui Mustafa Pașa. Nu e de mirare că Alexandru I îl decorase, în 1810, cu ordinul „Sfântul Vladimir”, gradul III.

Cât privește viclenia asimilării părții de sud a celor trei județe, cunoscute ca Basarabia, cu întreaga jumătate estică a Moldovei, aceasta a fost ideea lui Gaspard Loius Andrault, conte de Langeron, pus și el în slujba țarului Alexandru I. Dragomanul Moruzi a „confirmat” și validat, contra cost, în documente, minciuna lui Andrault. Încât Poarta s-a văzut de două ori înșelată, iar Moldova grav păgubită. Sultanul s-a indignat, firește, împotriva trădătorilor, atitudinea lui fiind

susținută și de diplomații francezi la Istanbul, dar faptele erau consumate.

Prin Tratatul de la București, semnat la 28 mai 1812, se „consfințește” ocuparea Basarabiei, în noua ei înfățișare extinsă abuziv, de către ruși. Dimitrie Moruzi va fi decapitat, pentru înaltă trădare, lângă Șumula, pe 26 octombrie 1812, iar șase zile mai târziu – Panaiot, fratele său, la Istanbul, urmându-le Capudan pașa Ramiz, la 25 noiembrie 1813, lângă București, la Colentina. În schimb, Manuc-bei, mai prevăzător, a avut noroc, fugind în Transilvania, iar de acolo la Viena, unde a stat până la încheierea Congresului (1814 - 1815), după care s-a retras la moșia de la Hânceștii căzuți sub ruși, bucurându-se de privilegii și onoruri, primind vizite de la înalți demnitari, precum contele Benijsen și prietenii săi Rusievici și Bahmutov. Alexandru Moraru citează din scrisoarea arhiepiscopului armean Grigor Zacarean, din 23 iunie/5 iulie 1817, în care se evocă moartea lui Manuc-bei, provocată de un infarct, tocmai în timpul vizitei celor amintiți mai sus (20 iunie 1817). Manuc-bei a fost înmormântat la Hâncești. Infarctul se produsese după ce a vrut să arate musafirilor cum se călăresc armăsarii arăbești pe care îi avea, mândrindu-se nevoie mare cu ei.

Astfel s-a pecetluit vânzarea Basarabiei. Zadarnic au protestat boierii moldoveni (reuniți în Adunarea de pe 26 octombrie 1812) pe lângă domnitorul fanariot Scarlat Callimachi, despre care se spunea că ar fi fost filofrancez. Rușii deja tratau provincia ca pe o gubernie care li se cuvenea. Se pregătiseră și „spiritualicește”, prin biserică. Încă din 1808 restauraseră dioceza de la Cetatea Albă, impunând la conducere pe viitorul mitropolit Gavril Bănulescu-Bodoni, originar din Transilvania (Bistrița), dar școlit la Kiev. Deși intrat în proiectul rusec, Gavril Bănulescu-Bodoni va încerca să conserve, o perioadă, spiritualitatea creștină românească a Basarabiei, până în 1821, când a murit.

Vezi G.I. Brătianu, *op. cit.*; Alexandru Boldur, *Istoria Basarabiei*, vol. 1-2, Chișinău, 1938 – 1940; Nicolae Iorga, *Luarea Basarabiei și Moruzeștii*, 1910; Ion Nistor, *Istoria Basarabiei*, București, 1922; C.C. Giurescu, *Istoria Românilor*, vol. III etc.

Note:

1. Vezi G.I. Brătianu, *op. cit.*; Alexandru Boldur, *Istoria Basarabiei*, vol. 1-2, Chișinău, 1938 – 1940; Nicolae Iorga, *Luarea Basarabiei și Moruzeștii*, 1910; Ion Nistor, *Istoria Basarabiei*, București, 1922; C.C. Giurescu, *Istoria Românilor*, vol. III etc.
2. Leon Cassa, *Rosii na Dunale i obrazovanie bessarabscoi oblasti*, Moscova, 1913. Leon Cassa a fost un jurist basarabean, profesor de drept la Universitatea din Moscova și ministru al Instrucției publice în două cabinete țariste. Versiunea românească a cărții sale s-a realizat de către Ștefan Berechet sub titlul *Rusia și bazinul dunărean*, Iași, 1940.
3. Apud Ion Agrigoroaiei, *Basarabia în acte diplomatice. 1711 – 1947*, Casa Editorială *Demiurg*, Iași, 2012, p. 37.
4. Vezi și Alexandru Moraru, *Subteranele istoriei. Rolul lui Manuc-bei în vânzarea Basarabiei către Rusia*, www.tribuna-basarabia.ro.

Prima răpire a Basarabiei

- continuare din pagina 1 -

Pe de altă parte, țarul Alexandru I, conștient de posibila evoluție a situației internaționale, dorea o încheiere cât mai rapidă a păcii. În iunie 1811 îi scrie lui Kutuzov să accepte Moldova până la Siret (interesant este că, în 1939, Stalin a cerut Moldova tot până la Siret) iar pentru restul Moldovei și Muntenia, turcii să dea 20 de milioane de piaștri. La 22 martie 1812, își reduce pretențiile, se mulțumește cu Moldova până la Prut, dorind însă și un tratat de alianță cu Turcia împotriva lui Napoleon. Nemulțumit de prelungirea tratatelor deși pericolul francez era tot mai iminent pe de o parte, pe de alta asaltat de plângerile boierilor moldoveni și munteni față de jafurile și violențele armatei ruse de ocupație, Alexandru I hotărăște înlocuirea generalului Kutuzov cu amiralul Ciciagov. Prevenit în legătură cu destituirea, Kutuzov forțează lucrurile și, pe 16(28) mai încheie pacea de la București prin care era cedată Rusiei Moldova până la Prut. Întârzierea lui Ciciagov a fost o adevărată nenorocire pentru români. Amiralul era ferm convins că Rusia nu trebuie să ocupe nimic din teritoriile românești. El dorea această renunțare pentru a obține o alianță fermă cu Turcia, o alianță care să permită atacarea lui Napoleon prin flancul sudic. A sosit însă prea târziu.

Mai întâi, pentru a putea încheia pacea înainte de sosirea lui Ciciagov (care în problema renunțării la noi anexiuni teritoriale era susținut la curtea imperială de contele N.S. Morvodinov), Kutuzov ar fi arătat trimișilor turci niște preținse scrisori ale lui Napoleon prin care acesta prezenta un plan de dezmembrare a Imperiului otoman. Atitudinea duplicitară a lui Kutuzov a atras de altfel dizgrația țarului Alexandru, până va fi nevoie de el în războiul cu Napoleon.

Un personaj ciudat care a avut un rol nefast în răpirea teritoriului românesc dintre Prut și Nistru a fost armeanul Mizraim Manuc. Mare negustor, cu relații în toate țările balcanice și în Orient, se pare că era în serviciul mai multor servicii secrete, juca cel puțin "la două capete". După o lege străveche a spionilor dubli sau tripli, i-a slujit cu eficiență pe cei care i-au dat mai mult, adică pe ruși. Tratatările, în toate stadiile s-au desfășurat în clădirea pe care a ridicat-o în București și care există și astăzi cu numele de "Hanul lui Manuc". Deși nu există pe atunci aparatură electronică, el a realizat un adevărat Watergate, cu 160 de ani înainte, printr-un sistem de iscoade care-i raporta ce se discuta în camere. A primit răsplată cuvenită pentru vânzarea Basarabiei, între care și o moșie la Hâncești, unde a ridicat castelul Beiului (turcii, în naivitatea lor l-au făcut Manuc-bei) și tot după o lege a spionilor dubli sau tripli a sfârșit tragic. Marii trădători au fost însă frații Dimitrie și Panait Moruzi, membrii delegației turcești care aveau și sarcina să traducă documentele în limbi străine. Așa că, lor le-a căzut în mână scrisoarea prin care Napoleon înștiința pe cei aflați la tratative că în curând va ataca Rusia, deci să nu facă marea greșală de a încheia pacea. Frații Moruzi au ascuns scrisoarea, pacea s-a încheiat, noi am pierdut Basarabia iar ei au primit de la ruși minunate blănuri de samur, o moșie în Basarabia (rușii erau darnici cu pământurile românești), bijuterii între care și un inel cu briliante în valoare de 15.000 de piaștri. Trădarea a fost descoperită, lui Dimitrie și lui Panait li s-au tăiat capetele, iar noi am rămas cu granița la Prut până în ziua de astăzi.

Deci, iată pe ce se întemeiază așa-zisa "statalitate" a Republicii Moldova: pe niște blănuri, o moșie și un inel, pe care Vasile Stati ar trebui să i le stabilească drept stemă a lui Voronin.

Până în 1812 am văzut că nu a existat absolut nici o deosebire între Moldova de o parte și de alta a Prutului. Jaful teritorial din 1812 a însemnat pur și simplu o cotropire, a ilustrat din nou lăcomia de pământuri a rușilor, un element esențial pentru întreaga lor istorie. A pleca de aici în teoretizarea legitimității unui stat pur artificial nu mai ține nici de ignoranță, nici de falsificarea istoriei, ci pur și simplu de psihiatrie.

Practic, ocupația Basarabiei începuse din 1806, răpirea din 1812 a consfințit o situație deja existentă. Totuși, dacă înainte exista speranța retragerii rușilor "legitimarea" rămânerii lor a provocat reacții destul de violente. Primii au reacționat țărani, care în condițiile unei permisivități inițiale a frontierei nou create, treceau în grupuri mari peste Prut. Doar un regim foarte restrictiv a reușit să împiedice depopularea provinciei, mai ales în zonele de lângă Moldova rămasă liberă de ruși. Era o demonstrație clară că între jugul de lemn turcesc și cel de fier rusesc, țărani îl preferau pe cel dintâi. Într-un raport adresat senatorului Cusnicov de către ispravnici era subliniată sărăcia generală a populației, strivită de impozite și de urmările secetei și dorind "a fugi oriunde numai să scape din jugul devenit insuportabil". Divanul moldovenesc, în timpul războiului, implora pe împărat să acorde grație țării. De aceea, după anexare, stăpânitorii ruși au trebuit să dea dovadă de spirit diplomatic în raport cu populația, și să ofere unele concesii. Astfel, la 2 august 1812, populația a primit scutire de impozite pe 3 ani, și pe un timp nelimitat, pe serviciu militar. Totodată era stabilită oficial autonomia Basarabiei, considerată "oblaste" (ținut, regiune) și nu gubernie, adică parte componentă a Rusiei. Comandanții militari ruși aveau autoritate doar în cadrul cetăților, Basarabia aflându-se sub conducerea unui guvernator civil. Cităm în continuare din Al. Boldur: "Administrația civilă se împarte în două departamente. În cel dintâi intră: legile, afacerile religioase, executări judecătorești, poliția și învățământul. În cel de-al doilea statistica, drepturile și obligațiile populației, veniturile, vămile, industria și comerțul... Toate afacerile trebuiesc rezolvate în limbile rusă și moldovenească. Pentru moment cu viclenia și ipocrizia lor specifică, rușii au păstrat legile moldovenești, împărțirea în ținuturi și au păstrat și au menținut vechii ispravnici în fruntea lor. De asemenea, guvernator civil a fost numit moldoveanul Scarlat Sturdza. A fost vorba însă, nu de o lună ci de un an de miere. În 1813, este trimis din capitală funcționarul Baikov care "descoperă" că Scarlat Sturdza este prea bătrân și bolnav, așa că este înlocuit cu generalul maior Harting. Abia intrat în funcție, aceasta trimite o serie de rapoarte în care caută să demonstreze incapacitatea administrației basarabene și, de aici, necesitatea introducerii legilor rusești. Puternica reacție a boierimii și a mitropolitului Gavril Bănulescu-Bodoni, care se adresează direct țarului, mai potolesc temporar zelul rusificator al lui Harting. Toate acestea însă până pe 29 februarie 1828 când autonomia Basarabiei dispăre, ea fiind condusă în continuare după legile rusești pentru guberniile interne. În cancelarii se introduce în mod obligatoriu limba rusă.

În ciuda violentei politice de rusificare, Basarabia a reușit, pe parcursul tuturor etapelor istorice să-și păstreze caracterul eminentamente românesc, fiind considerată o zonă străină față de restul Rusiei. Dacă nobilimea și-a păstrat caracterul național atât timp cât nu a fost copleșită de elemente de alte origini, țărănimea, a cărei etnicitate nu s-a schimbat, a rămas românească până la capăt. Deși rușii au căutat de la bun

început să-și atragă boierimea prin diferite privilegii, conflictele nu au întârziat să apară. În 1814, guvernatorul Harting, propune la Sankt Petersburg ca, odată cu introducerea legilor rusești în Basarabia, să se aibă în vedere și posibilitatea ca nobilimea moldovenească să poată fi supusă bățăilor și altor pedepse corporale. Memoriile boierilor moldoveni și ale mitropolitului au un răsunset favorabil, țarul Alexandru le dă dreptate și poruncește ca basarabii să fie lăsați în pace. În 1819 boierii care alcătuiau Sfatul suprem, organ de conducere autonomă a Basarabiei, intră în dispută cu guvernatorul plenipotențiar, generalul Bahmetiev. Acesta dorea să introducă noi proceduri în cadrul ședințelor, intervenție considerată jignitoare și care ar însemna "negarea fidelității basarabenilor", "insultă adusă națiunii", "lipsă de ambiție și de cinste".

Tot în 1819, Al. Boldur semnaleză o altă situație. "În același an se întâmplă și un alt caz interesant la Cetatea Albă, foarte caracteristic pentru mentalitatea nobilimii de atunci. La tribunalul ținutului din acest oraș, doi membri din trei câți erau în completul judecătoriesii, Machedon și Grecu, au refuzat categoric să vorbească în limba rusă, să semneze procesele verbale și să facă cercetări în limba rusă. Bineînțeles, acești membri au fost puși în disponibilitate. Dar observați ce curaj trebuiau să aibă, împotriva-ndu-se întrebunțării limbii statului. Vighel, unul dintre înalții funcționari ruși trimiși în Basarabia, a stârnit nenumărate controverse, toate pe fondul politicii de rusificare duse de acesta. Mai întâi reușește să provoace un sentiment de ură generală datorită unui raport pe care l-ar fi dorit ultrasecret și care a fost adresat guvernatorului plenipotențiar, contele Voronțov, cu reședința la Odessa. Boierii moldoveni au mituit cu 4.000 de lei un funcționar care le-a oferit astfel o copie a raportului, deosebit de jignitor pentru basarabeni. Întreaga boierime moldovenească a Chișinăului era defăimată și se cerea introducerea de urgență a legilor rusești în toate

domeniile. Boierii au cerut ca Vighel să plece din Basarabia deoarece el se dovedește a fi un vrăjmaș al poporului moldovenesc. Ei au mai adăugat că, în cazul când Vighel se va se va prezenta la ședințele Sfatului Suprem ei vor părăsi sala cu toții deoarece împotriva lui este întreaga națiune. Cu toate acestea, e drept, cu discreție, contele Voronțov îl numește pe Vighel vice-guvernator al Basarabiei, și în 1825 sosește la Chișinău cu decretul în buzunar. Are loc o adevărată lovitură de teatru când tot Sfatul Suprem era adunat, Vighel intra pe neașteptate în sală, declinandu-și noua funcție. Opoziția a fost însă puternică și unită, boierii au manifestat un uimitor sentiment de solidaritate, după numai 6 luni Vighel a fost obligat să plece.

Pentru perioada 1823-1825 a scris un volum de "Memorii" privind Basarabia, din care cităm, după Al. Boldur. "Nimeni dintre nobilii moldoveni nu știa limba rusă și nu avea curiozitatea să vadă Moscova sau Petersburgul. Din spusele lor se putea deduce că ei consideră Nordul nostru drept o țară sălbatică. Nobilii se considerau conducătorii poporului și țineau mult la națiunea lor... Alexandru Sturdza nu-și ascundea dorința de a vedea Moldova și Muntenia ca un regat independent, adăugit cu Basarabia, Bucovina și Transilvania". Dacă ignorau Rusia, boierii basarabeni erau în schimb interesați de Viena, iar după 1830 de Paris. Lupta principală este cea legată de întrebunțarea limbii române. Cu toate memoriile depuse din 1836 se obține un termen de șapte ani, de tranziție, iar după 1843 limba română dispare cu desăvârșire din documentele oficiale. Cultivarea limbii oficiale se realiza însă și prin legături cu Iașul, de unde se obțineau ultimele publicații iar în 1848 era proiectată la Chișinău editarea gazetei "Românul". În anii 1862-1863 exista "partidul boierilor, care cu ocazia revoltei din Polonia visa să restabilească secția moldovenească în Basarabia, în vederea apropierii împrejurărilor, care ar da dreptul nației să se unească cu România".

DISENSIUNI GENERATE DE SECULARIZAREA AVERILOR MĂNĂSTIREȘTI

Laurențiu CHIRIAC

Relațiile lui **Al. I. Cuza** (1859-1866) cu reprezentanții **Bisericii Ortodoxe Române** constituie un subiect pe cât de delicat, pe atât de controversat și de complicat. Ele au devenit antagonice, în condițiile în care „domnul Unirii” a dispus *inventarierea averilor mănăstirești*, în vederea *secularizării (etatizării)* lor, luând apoi Bisericii toate averile și privilegiile, inclusiv influența ei politică, socială și culturală.

Dacă, inițial, termenul de **secularizare** era utilizat numai pentru a desemna trecerea proprietăților bisericești în posesia puterii profane, el a devenit curând numele cel mai propriu al procesului istoric prin care universul, lumea de aproape și de departe, era **des-divinizată**. Desigur, nu este vorba aici de abandonarea unei perspective panteiste - de vreme ce creștinismul era acuzat adesea că a favorizat nașterea lumii moderne, lipsită de sentiment religios, ci de abandonarea viziunii teologice asupra lumii. Secularizarea elimina, astfel, un anumit tip de prezență creștină, cea a puterii, în sensul dominării Statului sau al complicității Bisericii cu acesta. Asistăm, așadar, la apusul moștenirii etice care a ocrotit omenescul în vâltoarea modernității. Rămânea acum doar caracteristica venirii „luminilor”, refuzul argumentului de autoritate și dorința omului de a gândi singur. Creștinii,

adresându-se libertății fiecărui individ și renunțând la a mai spune doar ceea ce e legitim și acceptabil în numele unui echivoc „drept natural”, au propus o nouă inspirație, o nouă lumină a cunoașterii.

Problematika organizării Bisericii și definirea raporturilor Stat-Biserică

Încă de după **Convenția de la Balta-Liman** (1856), **problematika organizării Bisericii Ortodoxe Române** a început să preocupe în mod deosebit pe Marile Puteri europene și, mai ales, pe Rusia - cea care proslăvea ortodoxismul răsăritean. Interesul era nu numai pentru prezența ierarhilor bisericești români în viitoarele Divanuri Ad-hoc, ci și pentru averile mănăstirilor românești închinat la Sfintele Locuri. Astfel, Marile Puteri și Rusia doreau, prin intermediul acestor averi, să influențeze cursul vieții politice românești, măcar la nivel diplomatic și economic. Mai mult, **Tratatul de pace de la Paris** (1856) prevedea nu numai crearea unei *Comisii* care să evalueze situația Principatelor Române, dar stipula clar și analizarea situației mănăstirilor românești închinat la Muntele Athos și la Ierusalim. De altfel, într-un *Raport* special,

reprezentanții europeni constatau - cu această ocazie - situația deplorabilă a acestor mănăstiri și datoriile lor uriașe față de statul român.

În atari condiții, nu ar mai trebui să ne surprindă faptul că printr-un Anexe **Convenției de la Paris** (30 iulie 1858) exista un document intitulat „*Protocolul XIII*” - prin care Puterile garante obligau statul român și reprezentanții Locurilor Sfinte să ajungă timp de un an la un compromis privind averile mănăstirilor românești închinată. În caz contrar, urma să se apeleze la arbitrajul Puterilor garante.

În altă ordine de idei, faptul că în programul unionist al celor două țări românești se stipula că actul Unirii ar trebui realizat sub domnia unui principe străin din dinastiile europene a fost interpretat de către **Biserica Ortodoxă Română** ca pe o ofensă adusă ei, căci aceasta ar fi însemnat că viitorul principe al Principatelor Unite urma să fie catolic sau protestant. Deși acest aspect a fost folosit de propaganda antiunionistă pe întreaga perioadă anterioară alegerilor pentru Divanul ad-hoc, ducând chiar la unele rețineri din partea ierarhilor Bisericii românești imediat după **Tratatul de la Paris**, totuși întredvederea între consulul francez de la Iași și mitropolitul moldav Sofronie Miclescu a lămurit lucrurile. Cu această ocazie, diplomatul francez a risipit zvonurile separatiștilor privind transformarea în episcopie a Mitropoliei Moldovei și schimbarea religiei ortodoxe a poporului român în urma alegerii unui domn străin.

Pe fondul acestor premise, **problematica organizării Bisericii Ortodoxe Române și a relației Stat-Biserică** a devenit un subiect important în cadrul dezbaterilor Divanului Ad-hoc din Moldova. Mai întâi, trebuie precizat faptul că Al. I. Cuza făcea parte din această adunare, în calitate de deputat ales al județului Covurlui, fiind coleg aici cu marii ierarhi bisericești și cu alți prelați. Cu aceștia, viitorul domn a colaborat și a avut o relație amiabilă, susținând interesele lor în cadrul acestor dezbateri. Spre exemplu, el a militat pentru libertatea cultului religios și pentru autonomia Bisericii, fiind adeptul monarhiei constituționale. Mai mult, Cuza a sprijinit și cerința Divanelor Ad-hoc ca prințul străin să aibă moștenitori crescuți în religia țării și creștinii ortodocși din cele 2 Principate să aibă drepturi politice.

De fapt, rezumând dezbaterile Divanului ad-hoc din Moldova, condus de facto de Kogălniceanu și avându-i ca sfătuitori bisericești pe Scriban și pe Melchisedec (șefii Partidei Naționale între clerici), putem spune că s-au discutat următoarele probleme: „*autocefalia bisericească a Moldovei și Munteniei, ca o singură Biserică românească ce este fiică și membră a unei sfinte și sobornicești și apostolice Biserici de Răsărit...*, conformându-se în totul cu credința Bisericii Răsăritului”, caracterul românesc al episcopatului, în care să nu fie primiți „impământenii”; „*fond clerical*” pentru toate averile bisericești, care vor alcătui „*o singură Casă, administrată de Departamentul averilor bisericești*”; egumeni naționali la toate mănăstirile; rezolvarea prin Guvern a chestiei mănăstirilor închinată.

Așadar, după cum se vede, exista o tendință de stratificare clericală și de laicizare a Bisericii, pe care reprezentanții cei mai de seamă ai ortodoxismului românesc nu o puteau încă înțelege. La toate acestea, mai trebuie adăugat faptul că toate aceste măsuri propuse veneau și în întâmpinarea doleanțelor Marilor Puteri europene de reformare modernă a Principatelor Române și a Bisericii Ortodoxe Române, fapt pentru care multe dintre aceste propuneri au fost legiferate și puse în practică în timpul domniei lui Al. I. Cuza (1859-1866). Aceste realități cu care se confruntau Principatele Unite au influențat în mod covârșitor și relațiile dintre viitorul domn Cuza și reprezentanții Bisericii ortodoxe.

Premise ale secularizării averilor mănăstirești și reacțiile Bisericii

O primă măsură de contracarare a pretențiilor Marilor Puteri de a controla afacerile bisericești din Principatele Unite a fost aceea de a demara acțiunea de evaluare a bunurilor mănăstirești, cu toată opoziția mitropolitului moldav **Sofronie Miclescu**. Proaspătul prim-ministru Manolache Costache Epureanu, la solicitarea directă a domnitorului Cuza, a pornit acest demers și, mai apoi, chiar a coordonat și acțiunea de secularizare a averilor mănăstirilor neînchinată (chinovii). Justificarea Statului român pentru astfel de acțiuni a fost aceea că era nevoie de bani pentru modernizarea țării și că averile mănăstirilor românești închinată erau în mâinile călugărilor greci care nu se îngrijeau cum trebuie de starea materială a acestora. Desigur, s-a invocat și statutul lor legislativ confuz și s-a arătat necesitatea ca Statul să controleze afacerile bisericești, căci trebuia să-și recupereze din datoriile pe care mănăstirile le aveau față de el.

Reacțiile reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române la aceste prime măsuri luate în timpul lui Cuza-Vodă nu au întârziat să apară și, astfel, relațiile dintre ierarhii bisericești și domnitor au început să se deterioreze. Spre exemplu, **episcopul Filotei** al Buzăului, stăpânul unei mari averi, s-a opus verificării de către Stat a bunurilor mănăstirești din eparhia sa, fapt pentru care a fost declarat nebun și a fost înlocuit de Dionisie Romano (omul guvernului), deși fusese unionist. Averea și banii i-au fost confiscate de Stat.

În Moldova, în același an 1859, domnitorul Al. I. Cuza, pe motiv de proastă chivernisire, a dispus luarea averilor câtorva din mănăstirile chinoviale moldovene: Agapia, Adam, Neamț, Secu, Văratec și Vorona. Li s-au luat unele din bunuri, precum și actele și lucrurile privitoare la administrarea bisericească a averilor. Li s-au desființat atelierile, li s-au vândut vitele, stupii și alte bunuri. S-a instituit la conducerea lor, pe lângă egumen, câte un Comitet administrativ. Li s-au trecut în bugetul de stat sume pentru asigurarea strictului necesar și li s-au pus proprietățile sub administrarea Ministerului Cultelor.

Aceasta reprezenta, desigur, un prelude la **secularizării** de mai târziu. Astfel, se inaugura o **politică secularizantă**, în cadrul căreia **Statul român** prelua atribuțiile **Bisericii** de a-și administra singură averile, tratând-o ca pe orice serviciu public, ierarhii bisericești fiind considerați supuși ai puterii civile. În mod concret, prin măsurile adoptate în timpul lui Cuza, Biserica Ortodoxă Română a devenit de facto o **Biserică de stat**. Astfel, în condițiile în care societatea românească tindea să aibă o putere politică instituționalizată și exercitată de o administrație specializată și ierarhizată, guvernării Principatelor Unite urmau să definească, din perspectiva ideii moderne despre stat, rolul pe care trebuia să-l joace factorul religios în politica românească și noul rol social al instituțiilor religioase. Din păcate, **Cuza** și colaboratorii săi au avut ca model "marea Franță", cea dominată de un spirit anticlerical. **Biserica** era deja considerată o instituție necesară în măsura în care satisfăcea nevoile unei părți a populației, trebuind astfel tolerată, pentru a nu stârni nemulțumiri. Dacă Biserica era lăsată să funcționeze, acest lucru se datora, prin urmare, doar unui "realism" care nu implica nici o simpatie față de religie. Așadar, Statul român urma să facă din drepturile cetățeanului noua religie care să închege o nouă formă de solidaritate intracomunitară.

În acest sens, Statul român a cerut egumenilor greci de la mănăstirile românești închinată partea sa de venit, numai că egumenii greci au refuzat acest lucru prin scrsorea comună din 28 aprilie 1859. Acest lucru a determinat din partea autorității centrale reacții chiar punitive și luarea unor măsuri represive

față de ierarhii bisericești și de mănăstiri. Astfel, s-a creat la Focșani o **Comisie mixtă** care trebuia să cerceteze modul de administrare a mănăstirilor moldovenești, iar starea deplorabilă a acestora a constituit un bun prilej pentru Statul român de luare în posesie a averilor mănăstirilor respective, multe schituri fiind închise printr-un simplu vot al Adunării moldovenești, fiind aduși în chiliile goale mulți cerșetori și școlari.

În aceste condiții, mitropolitul Sofronie Miclescu a făcut o plângere direct către domnitorul Cuza (septembrie 1859), numai că a fost suspendat de acesta pentru neascultare și trimis în surghiun la Mănăstirea Slatina a mentorului său, Veniamin Costache. Totodată, mitropolitului i s-a adus învinuirea că ar fi aruncat anatema asupra funcționarilor țării (puși administratori la mănăstiri) și că n-a vrut să-l scoată din funcție pe starețul de la mănăstirea Neamț, cel care provocase în mănăstire o mică răscoală împotriva măsurilor lui Al. I. Cuza. I s-a mai spus că sfințește preoți fără studiile din școlile de catehism.

Mai mult, prin Ordonanța domnească din 10 august 1860, au fost desființate mănăstirile Doljești și Zagavia, precum și alte 31 de schituri moldovenești. Viețuitorii lor, socotiți că sunt călugăriți „în contra canoanelor”, au fost duși în alte chinovii, iar bisericile și acareturile din jur transformate în biserici de mir și, respectiv, în ospicii pentru cerșetori invalizi, în școli sătești sau în alte așezăminte de folos obștească. Două luni mai târziu, Cuza Vodă a promulgat legea relativă la taxa de transmitere asupra proprietăților așezămintelor publice, prin care se prevedea, printre altele, perceperea de către guvern a unei taxe de 10% pe an asupra veniturii nete al proprietăților fixe ale mitropoliilor, episcopioilor, mănăstirilor și bisericilor de sub diferite tutele, al seminariilor, precum și al oricărui alt așezământ de binefacere. În fine, tinzându-se la desăvârșita sechestrare a averilor bisericești, administrarea venitului lor prin Ministerul Cultelor și prin Casa Centrală a fost anulată printr-un *Decret pentru confiscarea averii chinoviiilor* din 19 octombrie 1860 al Consiliului de Miniștri (votat de Adunare și întărit de domnitor), Casa Centrală fiind unită cu Casa Ministerului de Finanțe, pentru ca venitul mănăstiresc să intre acum direct în vistieria țării.

Întrucât mitropolitul Sofronie Miclescu - surghiunit la Mănăstirea Slatina - a refuzat să accepte aceste drastice măsuri pentru Biserică, Cuza și guvernul au convocat un **Sinod de 12 arhieri**, care să-l judece pe „*Mitropolitul bătrân, căzut în păcate față de un Domn tânăr*”. Scandalul s-a încheiat prin demisia pe care, cu câteva săptămâni înainte, știură să i-o ia mitropolitului Sofronie prieteni ai Bisericii, printre care și Nectarie Hermeziu, loțiitorul de episcop de Roman. Deși Opoziția, condusă de Lascăr Catargiu, l-a apărat pe mitropolitul Sofronie, în mai 1861 acesta din urmă a murit în dizgrația lui Cuza și în singurătate, căci nici măcar cea mai simplă piatră de mormânt nu arăta unde se odihnește.

În aceste condiții, Cuza și colaboratorii săi puteau să rezolve mai ușor problemele mănăstirilor închinare. De altfel, la finele anului 1861, au continuat negocierile la București cu delegații Locurilor Sfinte, din *Comisia română* făcând parte juriconsulții C. Bozianu și Brezoianu pentru problemele de drept, iar episcopul Melchisedec Ștefănescu pentru problemele canonice. Neajungându-se la o înțelegere, Statul român a impus o taxă de 10% tuturor averilor bisericești muntene, peste darea funciară obișnuită. În primăvara anului 1862, negocierile ar fi trebuit să se reia, dar reprezentanții Locurilor Sfinte cereau arbitrajul, conform prevederilor **Convenției de la Paris** (august 1858). Tot acum se instituie și măsura de a se vărsa în vistieria țării cântul arendelor. Peste câteva luni, la începutul lui 1863, s-a scos limba greacă din bisericile și mănăstirile stăpânite de străini și s-a introdus limba română ca limbă de oficiere a slujbelor religioase. Al. Odobescu, ministru de Culte, a poruncit

să se oprească orice încercare a grecilor de a înstrăina comorile de artă care se mai păstrau în mănăstirile ocupate de ei. Brezoianu, B. P. Hașdeu și istoricul Ștefan Greceanu trebuiau să facă o **Catagrafie a mănăstirilor** cu toate averile lor. În sfârșit, o măsură generală de izgonire a egumenilor nesupuși arăta că momentul hotărâtor al secularizării averilor mănăstirești era foarte aproape.

Secularizarea averilor mănăstirești – agravarea relațiilor dintre domnitorul Cuza și Biserică

Pentru a preîntâmpina amestecul Puterilor europene în problema averilor mănăstirilor închinare, prin intermediul unui anunțat **arbitraj internațional** ce urma să aibă loc în decembrie 1863, Cuza și Adunarea Legislativă au hotărât să adopte cu câteva zile mai devreme, la 13/25 decembrie 1863, **legea secularizării averilor mănăstirești**, prin efectul căreia peste 25% din suprafața arabilă a țării intra în sfera fondului funciar al statului român. Legea stipula clar că „*toate averile mănăstirești din România sunt și rămân ale statului, iar veniturile acestor mănăstiri se înscriu ca venituri ale bugetului public*”, fapt care reprezenta, practic, etatizarea tuturor bunurilor și averilor mănăstirești închinare și neînchinare. Se dorea, astfel, preîntâmpinarea de către statul român a unor acuzații de discriminare și xenofobie din partea Puterilor europene (inevitabile dacă secularizarea ar fi vizat numai averile mănăstirilor închinare). Celelalte dispoziții ale legii prevedeau, în mod special, despăgubirea cu 82 de milioane lei către Locurile Sfinte, din care se scădea suma de 31 de milioane lei, care reprezenta datoria mănăstirilor închinare către statul român. Această lege obliga pe călugării greci să predea guvernului român toate valorile artistice și documentele din mănăstirile închinare. În compensație, legea prevedea obligativitatea statului român de a sprijini material Biserica, iar preoții urmau să fie plătiți din bani publici, ca salariați ai statului.

Această lege a fost dată de domnitorul Cuza cu scopul de a lua toate proprietățile și averile bisericilor și mănăstirilor și de a le trece în proprietatea statului, pentru „*a spori avuția țării*” și pentru a-i împroprietări mai târziu pe țărani. Însumate, proprietățile funciare ale mănăstirilor românești închinare erau de 1,01 milioane de hectare (peste un sfert din terenurile agricole ale țării). Nu trebuie uitat că, în compensare, se prevedea, pentru a nu lăsa aceste așezăminte fără venituri, instituirea unui monopol conform căruia toate obiectele bisericești (calendare ortodoxe, lumânări, cruciulițe, icoane etc.) puteau fi produse și/ sau comercializate doar de către instituțiile Bisericii. Apoi, s-a trecut la confiscarea anumitor averi pe care le aveau unele mănăstiri din Sfântul Munte Athos și pe care le primiseră cu mult timp înainte de la alții voievozi români (Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Vasile Lupu etc.).

Legea secularizării a prilejuit ample reacții ostile din partea ierarhiilor răsăritene, a Turciei, a Rusiei și a Angliei, fapt ce a determinat autoritățile române să promită majorarea sumei despăgubirilor către Locurile Sfinte și construirea unui spital și a unei școli la Constantinopol. Vii dispute s-au iscat între guvernul român și Patriarhia de Constantinopol, care a găsit sprijinitori puternici în guvernele otoman și țarist. S-a încercat rezolvarea chestiunii, dar refuzul Patriarhiei constantinopolitane și a călugărilor greci de a negocia suma despăgubirii oferită de statul român a constituit o gravă eroare, căci - mai târziu - guvernul român și-a retras oferta și nu a mai plătit nici o despăgubire. În schimb, nu s-a pus deloc problema unei eventuale despăgubiri a mănăstirilor pământene, faptul ilustrând o atitudine care se va regăsi din păcate periodic în istoria stătalității noastre moderne, anume că dacă o instituție depinde de stat și nu prea are mijloace să facă opoziție, nici

măcar nu este luată în seamă, fiind supusă voinței acestuia.

Așadar, prin această lege, Cuza reducea Biserica la rolul unui simplu departament care să se ocupe cu administrarea nevoilor religioase ale populației. Scopurile lui Cuza, dincolo de mult trâmbițata "modernizare", au fost cât se poate de politice, anume a vrut și să "curețe" Biserica noastră de străini, care urma să devină una numai a românilor și a dorit transformarea Bisericii Ortodoxe din Principatele Unite într-o instituție slujitoare a interesului național, exprimat și "confiscat" în cazul nostru exclusiv de stat. Secularizarea averilor bisericești, motivată mai ales din punct de vedere economic, nu numai că a readus în patrimoniul funciar al statului un sfert din pământul țării, dar a permis statului român luarea sub administrare a averilor mitropoliilor, episcopioilor și mănăstirilor neînchinat, mărindu-și astfel bugetul.

Secularizarea averilor mănăstirești a dus, cum era de așteptat, la agravarea relațiilor dintre domnitorul **Cuza** și **Biserica**, reacția Patriarhiei de la Constantinopol și, mai ales, a reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române fiind fără precedent. Astfel, Cuza și Kogălniceanu erau acuzați de Biserica ortodoxă că sunt masoni care urmăresc interesele politicii francmasonice a împăratului francez Napoleon al III-lea și, astfel, distrug credința strămoșească a românilor. Iată, spre exemplu, ce scria preotul Niculae Șerbănescu despre Cuza și despre actul secularizării averilor mănăstirești: *„După ce că a fost ales domn la sfatul delegației europene, alcătuită numai din masoni și aflată în Principate pentru a subjuga țara, Cuza a devenit cu timpul unul dintre înaintemergătorii Români ai Antihristului, fostul anarhist ajuns acum principe trecând hotărât la dărâmarea creștinismului moldo-valah, cea mai puternică cetate a Ortodoxiei în acea vreme. Într-un sfârșit, după câteva tîlhării mari și mici, care zdruncinaseră bine Biserica noastră, Cuza - Biciuitorul lui Dumnezeu - se apucă să bată războiul hotărât de ștergere a monahismului de pe fața pământului românesc și de ateizare a bine-credinciosului norod. Plăsmuit după tiparul tuturor marilor francmasoni și neobosit în a transforma țara într-un pașalâc al Franței mesianice, el a pornit cruciada împotriva mănăstirilor închinat Sfîntului Munte Athos, liberând astfel Biserica și norodul românesc de sub apăsarea Grecilor, care ne sugeau sângele. Toată lumea a fost firește orbită de năluca unui asemenea act care a dus la desființarea și prădarea de către Stat a credinței noastre ortodoxe.”*

Desigur, au existat și alte reacții ale ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române, ale preoților și monahilor români și a călugărilor greci din țară, dar ele au fost repede curmate de intervenția fermă a autorităților de stat, fie prin izgonirea din țară a călugărilor greci și plătirea preoților români, fie prin apelarea la forța militară. Din păcate, călugării greci izgoniți au furat multe documente istorice importante și valoroase opere de artă românești. Spre exemplu călugărul grec Nil de la mănăstirea Florești (fostul județ Tutova) a fugit cu mai multe acte ale mănăstirii și cu obiecte de artă bisericească, inclusiv cu Icoana Făcătoare de Minuni, iar mai târziu a publicat în Franța o carte defăimătoare la adresa domnitorului Cuza.

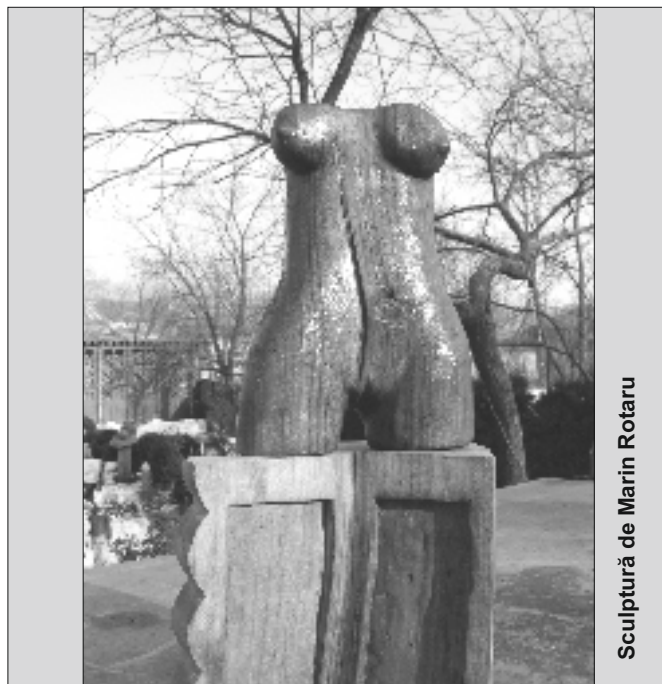
Deși semnificația măsurilor adoptate în domeniul bisericesc de domnul Unirii erau justificate adesea chiar și de reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe, prin "necesitatea istorică" care le impunea, totuși putem spune că e vorba la Al. I. Cuza și de un adevărat **spirit anticlerical**, orientat în special față de monahi, care cuprindea elitele bisericești și care a influențat în mod cert deciziile adoptate de acesta față de Biserica Ortodoxă Română. Clericul, cu deosebire monahul, era privit adesea ca un element inutil propășirii societății moderne românești, considerat chiar un fel de parazit social.

Relația Cuza-Biserica a încălcat vechea tradiție a simfoniei românești dintre Stat și Biserica, prin confiscarea averilor bisericești, prin desființarea școlilor patronate de biserică și prin reducerea drastică a implicării politice și sociale a Bisericii în societatea românească, contribuind decisiv la scăderea prestigiului ei. La toate acestea, se adaugă și dezinteresul profund al Statului față de o Biserică decăzută, căreia, după ce îi confiscase averile, îi era datoare, cel puțin moral, să o ajute din punct de vedere material.

Relația dintre **puterea politică**, reprezentată de **Stat** și **puterea religioasă**, reprezentată de **Biserica**, deși avea în vedere ca în centrul preocupărilor ambelor instituții să se afle individul, în dubla sa calitate de cetățean și credincios, a eșuat lamentabil în timpul lui Cuza. S-a trecut atunci de la **puterea Religiei** la **religia Puterii**. Scopul politic al lui Cuza a fost transformarea Bisericii Ortodoxe din Principate într-o instituție slujitoare a interesului național, exprimat și "confiscat" exclusiv de Stat. Secularizarea averilor bisericești, motivată mai ales economic, a vrut și să "curețe" Biserica noastră de străini, care urma să devină una numai a românilor. Secularizarea s-a dorit a fi dublată cu ceea ce se va obține de facto abia în 1885, anume **autocefalia**, care va deveni apoi noțiunea centrală a ecleziologiei Bisericii Ortodoxe din Vechiul Regat. Independența politică, care se dorea a fi obținută pentru noul Stat, trebuia să aibă drept pandant independența din punct de vedere canonic față de Patriarhia constantinopolitană, privită exclusiv ca un pion politic în mâinile sultanului.

Politica de secularizare a averilor mănăstirești a introdus un **spirit etnicist** periculos în Biserica Ortodoxă Română și a compromis colaborarea pan-ortodoxă care se manifestase în veacurile anterioare. Cuza nu a înțeles, de fapt, că Biserica trebuia să fie în mod principial autonomă, nu numai dogmatic, dar și administrativ, iar câmpul de acțiune al ei în societatea românească trebuia să fie mult mai larg decât slujirea Liturghiei sau simpla marcă a identității religioase.

Cu toate acestea, trebuie spus faptul că, prin reformele sale bisericești, domnitorul Al. I. Cuza a reușit să adapteze Biserica Ortodoxă Română la noile cerințe ale epocii moderne, îndepărtând-o de un anumit conservatorism dogmatic și economic, marelui istoric Nicolae Iorga remarcând: *„Se începu, deci, în epoca lui Vodă Cuza, stratificarea, laicizarea, descălugărirea Bisericii noastre ortodoxe. Și s-au găsit atunci clerici care s-o ceară.”*

Sculptură de Marin Rotaru

Cultul Bradului

Bradul ca arbore sacru, face parte din familia Pinaceae, cu formă conică având o înfățișare impunătoare are frunze aciculare veșnic verzi, sunt turtite și de culoare închisă, albicioase pe partea inferioară, ramurile le are dispuse în plan orizontal, cele de la baza să atingând uneori pământul, iar coroana este de formă regulată, piramidală, preferă zonele mai reci și pământul ușor acid. În mediul natural, poate ajunge la înălțimi de până la 12-18 metri când este la maturitate. Are un trunchi ce prezintă, din loc în loc, bășicuțe cu rășină; scoarța este netedă și o culoare cu tentă de gri.

„Bradul de suflet face parte din sărbătorile de iarnă înainte de nașterea lui Iisus, fiind împodobit încă din timpul Saturnaliilor (sărbătoare a românilor, în cinstea lui Saturn, care se organiza la sfârșitul muncilor agricole). Legende spun că primul brad a fost împodobit în Letonia în anul 1510, iar Martin Luther a fost primul om care a avut în casă un brad împodobit” după cum spune și folcloristul Ion Aurel Cândrea.

Imaginea arborelui ceresc, cu derivatele și substitutele lui mitice, o întâlnim și în mitologia dacoromană, ca și în mitologia română și în unele produse ale epicii mitice: basmele populare ale românilor. Lazăr Șăineanu, într-o lucrare devenită clasică în acest domeniu, susține că și în mitologia română, ca de altfel în orice mitologie populară, cerul e conceput ca un arbore imens, care își întinde ramurile nesfârșite deasupra capetelor noastre. Acest arbore imens este abordabil numai omului dotat cu calități excepționale, pe care Romulus Vulcănescu îl personifică în eroul de basm. În structura lui formală, fantastică, arborele ceresc străbate bolta cerului ca o fantasmă și împodobește dincolo o altă lume miraculoasă, suprapusă acesteia terestre. Aceasta este lumea demonilor și zănelor, a eroilor buni sau răi care populează orizontul primar al mitologiei. Acest alt tărâm supraterestru de fapt se opune tărâmului subterestru prin însăși forța lucrurilor. În esența lui acest alt tărâm supraterestru este uneori identificat cu paradisul. Motivul arborelui ceresc este asociat în imaginația creatorului autohton de basm cu motivul șamanist al ascensiunii în cer și al tehnicii călătoriei aeriene tipice șamanismului în formele lui general-umane.

Deși în România, împodobirea bradului este un obicei care nu datează de multă vreme, a ajuns să fie apreciat și îndrăgit obicei de Crăciun. Practic, bradul a devenit centrul sărbătorilor.

În istoria popoarelor de pe continentul nord-american, diversele întrebunțări ale bradului se regăsesc cu mult timp înainte de mijlocul secolului al 19-lea, când

copacul și-a câștigat statutul de pom de Crăciun pentru populația majoritar europeană din America de Nord.

Să amintim și de Bradul argintiu (*Abies albă*) este un brad nativ din Europa, din Munții Pirinei, la nord de Normandia, în est Munții Alpi și Munții Carpați, și până în sudul Italiei și nordul Serbiei. Este un puternic calmant al tusei, dezinflamator și expectorant. Este un bun tonic general dar totodată un calmant al stărilor de nervozitate. De asemenea, prin infuzia de ace ori muguri de brad se poate combate starea diareică. Mai are și efect sudorific și antipiretic, pe vremuri moașele grăbind cu ajutorul infuziei nașterea. În cazul afecțiunilor cailor respiratorii se poate prepara din muguri de brad un sirop. Acesta se administrează câte o lingură de trei ori pe zi.

Totuși, întrebunțările bradului de către populațiile băștinașe din America de Nord sunt mult mai impresionante. Acest copac a fost o adevărată „farmacie” cu tot felul de leacuri naturale pentru multe din popoarele native americane. Aproape fiecare parte a copacului era folosită pentru un leac natural și era întrebuințată de toate popoarele native de pe teritoriul Americii de Nord. Indigenii obțineau rășina de brad extrăgând-o din scoarță și o foloseau ca unguent în tratarea diferitelor tipuri de tăieturi pentru a calma durerea. De asemenea, primii americani consumau rășina în tratarea răcelilor, în reducerea tusei persistente și în tratamentul astmului. Medicii de frontieră erau și ei interesați de rășină de brad și-i confereau largi întrebunțări în timpul primelor stadii ale expansiunii coloniale pe continent.

Odată ce beneficiile utilizării rășinii și a bradului în totalitatea sa au devenit cunoscute, bradul și-a găsit locul în farmacopeea Statelor Unite ca un medicament naturist eficient. Siropul din muguri de brad era folosit ca un remediu împotriva durerilor în piept și, în același timp, rămurile de brad funcționau ca laxativ natural. Nativii americani luau mici bucăți din rădăcină și le mestecau contra durerilor de dinți sau altor probleme ale gurii. Chiar și acele bradului erau întrebuințate de către popoarele native americane. Erau adăugate când se făceau băi cu aburi, care erau considerate echivalentul saunei. Câțiva pumni de ace de brad se aruncau peste cărbuni mocnind pentru a parfuma aerul. Cei care făceau băile cu aburi inhalau vaporii astfel eliminați pentru a scăpa de congestia din piept provocată de răceala și tusea persistentă. În unele părți ale Americii de Nord, potpourriurile - săculeți din pânză în care se puneau ierburi aromate pentru a parfuma încăperea și conțineau, în mod tradițional, frunze (ace), conuri și rășină de brad canadian.

Bradul, ca arbore cosmic – fiind în ideea lui primordială și elementară, conceptul mitologic care include în conținutul lui întregul cosmos figurat sub emblema unui arbore – reprezintă tot ceea ce înseamnă existența, principiu activ, viață.

Înrudit cu acesta, arborele ceresc reprezintă forța terestră, simulacru al copacului lumii și apoi al coloanei ce sprijină bolta cerească, arbore de legătura între ceilalți doi (arborele cosmic și arborele vieții). Arborele vieții, cel deal treilea concept al dendrolatriei, care reprezintă închiderea ciclului prin simbolizarea nemuririi spirituale, fiind direct legat de ceilalți doi, interacțiune între spiritualitatea cosmică și cea terestră reprezentată de viața prin oameni și spiritul lor. Cultul arborilor însă are origini mult mai vechi, în paleoliticul superior, trecând prin mai multe etape de protejare și substituiri. Referitor la substituiri, trebuie menționat ca la începuturi arborele sacru primordial a fost bradul, la daci acesta menținându-se ca simbol dendrolatric principal, fiind reprezentat mai ales ca arbore cosmic Arborele cosmic apare simbolizat mai ales pe pieptarele de tip ardelenesc în sub zona Comana, așezare cu un bogat repertoriu arheologic din perioada dacică. La începuturi arborele sacru a luat forma arborelui cosmic datorită legăturii primordiale stabilite între om și divinitate, mărturie fiind și invocația:

„Ajută-mă, brade, Atotstăpânitor,
Să urc până-naltul cerului, În raiul luminii,
Să cobor până-n fundul pământului,
În iadul întunericului.”

Astfel bradul, arbore sălbatic, simbolizând exact ceea ce omul primitiv dorea de la divinitate și anume putere, mândrie și protecție, a fost primul arbore sacru, fiind des întâlnit în leagănul vechilor civilizații europene. Conform lui Julius Teutsch, numele măștii de borită vine de la termenul slav care înseamnă și brad, relevând un aspect străvechi al dendrolatriei locale preluat și dezvoltat în perioada medievală timpurie, în contextul trecerii la noi concepte ideologice și culturale.

Odată cu trecerea la sedentarism s-a trecut la o nouă etapă a dendrolatriei, arborele ceresc începând să capete un rol din ce în ce mai important. Astfel s-a făcut trecerea de la arborele sălbatic la cel domestic, dătător de hrană și mărul a început în acest fel să fie invocat în ritualurile de inițiere magico-religioasă:

„Bade, de ți-o fi de mine dor,
Să sâdești un merișor,
De ți-o fi de mine-aminte
Merișorul ți s-o prinde,
La mine dac-ai gândi
Merișorul ți-i-nflori,
Pe mine de m-oi uita,
Merișorul s-o usca.”

Geniul creator al țaranului și profunda gândire filosofică înnăscută scot în evidență o asociere deosebită pentru a reprezenta bradul în forma copacului vieții.

E asociat rombul – simbol al spiritului, al vieții și al fertilității - cu coloana cerului exprimând funcția dublă a

copacului vieții (a se vedea și Coloana Infinitului a lui Constantin Brâncuși).

În mitologia poporului român Arborele Cosmic este Bradul care, a fost și rămâne prezent în toate riturile de trecere ale țaranului român, de la naștere și până la moarte, în datinile ce țin de ciclurile calendaristice, a sărbătorilor fixe sau mobile, fiind un personaj important în folclorul românesc, ca un tovarăș de viață, amintit în legende, balade, basme, colinde, proverbe, strigături și în toate creațiile spirituale legate de străvechiul fond mitologic. Iată o trecere în revistă făcută cu minuțiozitate de către marele etnograf Romulus Vulcănescu, a tuturor ritualurilor țaranului român, în care este inclus bradul: ca arbore de naștere, de înfrățire simbolică între noul născut și un brăduț ... ca arbore de nuntă care ține loc de mire în prenunță sau nunta mortului, simulacru bradului sau stâlpul de nuntă folosit în ritul public al urcării pe stâlp pentru a lua din vârf însemnele nunții, năframa, smocul de busuioac și plosca cu vin și a le înmâna miresei. Ca arbore fertilizator implantat între pomii fructiferi, ca arbore de bun augur în colindele iernale, ca arbore de judecată (bradul de jurământ și bradul justițiar), ca arbore funerar pus la capul mormântului și care ajută în marea trecere a sufletului peste Apa Sâmbetei sau Marea Neagră, ca arbore de pomană substituit printr-un pom fructifer; ca stâlpi de armidean, purtători de icoane și ca monument stilimorf, coloana cerului, în jurul căreia gravitează o bună parte din daimonologia, semideologia și erologia mitică.

Trebuie să mai aminti bradul de spovadă. Între cioban și brad există o legătură tainică, greu de descifrat. În anumite contexte rituale și ceremoniale bradul îl poate înlocui și adăposti simbolic, îi poate deveni frate, soție, templu. În folclorul românesc este cunoscut „bradul de spovadă”, la care se roagă ciobanul atunci când nu poate coborî în sat, precum și „biserica de brazi”, loc cu valențe magico-religioase în care, păstorii bătrâni oficiau logodnele sau căsătoriile ciobanilor, atunci când părinții fetelor nu erau de acord cu nunta. Babu Dumitru, un cioban bătrân și înțelept din Gura Râului, afirmă că există „brad barbat” și „brad femeie”. Tot el spunea că „din ce stai mai mult singur, te apropii de Dumnezeu”.

În multe țări (și la români) există tradiția ca să predați virtual, simbolic, boala de la om la arbore, astfel sufletele arborilor suferă în locul omului.

Bradul de naștere - Părinții sau rudele îi dăruiau nou-născutului un brad cu care acesta se înfrățea. Bradul trebuia să apere pruncul de duhurile și ursitoarele răuvoitoare.

Bradul dăruit nu era tăiat, ci doar ales în pădure, iar pe scoarța lui se incrusta numele său însemnul familiei nou-născutului. La fiecare aniversare a copilului, părinții și rudele veneau la brad, îi închinau ofrande și rosteau rugăciuni. După datină, tânărul lua el apoi în grijă bradul, frate spiritual, neglijarea copacului echivalând cu desconsiderarea propriei persoane.

Bradul de judecată - Bradul juca și rolul unei instanțe divine. Jurământul rostit în fata arborelui dobânda astfel

trăinicie. De exemplu, vătaful călușarilor, înainte de a porunci cetii să înceapă jocul, își înflegea sabia într-un brad - numit brad de jurământ - jurând apoi pe ea. De asemenea, se practică așa-numita "judecata divină" a bradului: omul bănuit de a fi săvârșit o fărâdelege era legat de un brad timp de trei zile și trei nopți; dacă în acest interval nu era sfârșiat de fiare sau lovit de trăsnet era lăsat liber și considerat nevinovat, căci se credea că fusese judecat de brad.

Copacul veșnic verde prezida totodată judecata obștească: satul se adună în jurul unui brad pentru a lămurii și potoli conflictele dintre țărani.

Bradul de nuntă - Tinerii care urmau să se căsătorească participau odinioară la o ceremonie prenupțială în cadrul căreia se făgăduiau unul altuia dinaintea unui brad. Încălcarea legământului făcut în fata bradului atrăgea asupra lor oprobiul obștii. În Oltenia, în ajunul nunții, există obiceiul ca mirele să trimită miresei un brad, printr-un flăcău, ca simbol al legăturii ce urma să ia ființă între ei. În alte regiuni, bradul de nunta a fost înlocuit cu mărul sau chiar cu florile de măr.

Bradul de pomană - În Transilvania, în zilele de nedeie, se puneau un brad împodobit cu fructe și dulciuri în mijlocul mesei încărcate cu pomeni. După slujba de la praznicul nedeii, se împărțeau săracilor bucățele de pe masă, iar dulciurile și fructele erau dăruite copiilor. Relația spirituală dintre om și brad explică de ce, multă vreme, arborele a fost considerat mai folositor viu decât tăiat sau dezrădăcinat. Socotit copac sfânt, el nu era doborât, ci doar modelat (i se tăia coroana și i se cioplea trunchiul). Rădăcina era păstrată, căci ea menținea legătura nevăzută dintre copac și spiritele suprapământene. La început, sacrificarea unui brad, practică foarte rară, avea loc numai în cadrul unui ritual, în care ofrandele și darurile trebuiau să răscumpere întrucâtva sacrilegiul tăierii. Pierzându-și cu timpul caracterul sacru, lemnul de brad a devenit în chip firesc materia primă de construcție a troițelor, a stâlpilor monumentali și a altarelor.

Bradul funerar - La moartea unui tânăr, se puneau sau se planta pe mormânt un brad împodobit cu panglici și fructe, de obicei chiar copacul ce-i fusese dăruit la naștere. Când murea un om plecat departe de ai săi, în coșciug era așezat un brad în locul celui dispărut.

Tot în cazul morții unui tânăr sau a unei tinere necăsătorite, bradul joacă, de asemenea, un rol important. Șapte sau nouă tineri merg pe joc sau călare în pădure și caută "bradul mortului". Când cred că l-au găsit, îngenunchează și rostesc un Tatăl Nostru. Fiecare dintre ei are voie să dea o singură lovitură de topor, aceasta înseamnă că după șapte sau nouă lovituri, bradul trebuie să cadă. Apoi bradul e dus la casa mortului. Pe drum, feciorii sunt așteptați de fete care cântă așa-numitul "cântec al bradului" și împodobesc copacul ca pentru sărbătoare. Bradul e dus împreună cu mortul la cimitir și este înfipt în pământ lângă căpătâiul mormântului. El reprezintă mireasa sau mirele mortului sau moartei, adică această ceremonie simbolizează nunta celor nelumiți.

Un brad mitic, uriaș, denumit „bradul zânelor”, s-a găsit în marea care înconjoară pământul. Mortul ajunge în apropierea lui și-l roagă să-și întindă vârfurile pentru a putea trece pe ele în lumea cealaltă.

Bradul joacă un rol important în obiceiurile de nuntă și în cele de înmormântare. La petrecerea din ajunul nunții, în curtea mirelui are loc așa numitul "joc al bradului", adică o horă în jurul unui brad frumos împodobit. În ziua nunții, flăcării duc bradul la mireasă, unde se joacă, după mai multe ceremonii, o nouă horă, iar bradul e stropit cu apă. Nuntașii, steagul de nuntă, animalele și locul sunt împodobite cu crenguțe de brad.

„Cântecul bradului”, care trebuie să fie foarte vechi, reprezintă un dialog între femeile care cântă și copac, și se referă la soarta tristă a bradului, care a trebuit să părăsească muntele pietros pentru o câmpie mlăștinoasă.

Bradul și recoltele - Potrivit unei credințe arhaice, bradul sădit într-o livadă făcea pământul mai mănos. O țarină ce primea în brazda ei un brad urma să dea o recoltă bogată.

Brazilor, datorită staturii lor mărețe, impozante, li s-a atribuit o semnificație cosmică, au devenit cele mai reprezentative simboluri ale dinamicii ciclului neîntrerupt al succesiunii anotimpurilor (similar cu cel al vieții omenești), a morții și a reînvierii naturii. La celți ei simbolizau legătura mistică dintre pământ, rai și iad. De fapt, în mai toate culturile, brazilii sunt simboluri spirituale care întruchipează unitatea, legătura indestructibilă între lumea zeilor, a cerului, cu izvorul vieții pământul. Lor li se atribuie semnificații cosmice, simbolizând Axus Mundi, adică Axa Lumii, sau mai cunoscut sub numele de Pomul Vieții, care face legătura dintre cele trei lumi: prin rădăcini - tărâmul morții și întinericului; prin ramuri, frunze, flori și fructe cu lumea pământeană și prin vârfurile sale legătura cu cerul, lumea zeilor, Paradisul sau Nirvana tuturor făgăduințelor... Axus Mundi este reprezentarea arhitecturii cosmice în vechile culturi, ilustrată și în desenele rupestre. Se credea că începe din Centrul pământului până la Steaua Polară, fiind o susținere imaginară a cupolei cerului. El mai era reprezentat și sub formă de spirală, labirint, sau Arborele Cosmic. În mitologiile, în credințele tuturor popoarelor, arborele ocupă un loc deosebit de important, de la naștere până la moarte și chiar și după aceea.

După cum remarcă Mircea Eliade: arborele este încărcat cu forțe sacre deoarece este vertical, crește, își pierde și-și recapătă frunzele, și deci se regenerează; el moare și renaște de nenumărate ori.

Când ajungi într-o pădure, cu copacii peste măsură de înalți, ale căror ramuri acoperindu-se unele pe altele îți răpesc vederea cerului, atunci înălțimea copacilor, taina locului, umbra deasă și nepătrunsă de care te minunezi, te fac să crezi într-o putere divină. (Seneca Scrisori către Luciliu traducere de Gh. Guțu)

Primele temple în care oamenii au proslăvit și adus ofrande forței divine, necunoscute, care decidea viața și

moartea lor, nu au fost construite, ci, localizate în inima pădurilor, acolo unde natura virgină permitea cu greu omului să pătrundă ca să-i descopere tainele, un adevărat sanctuar ridicat de Spiritul Suprem al Universului. (Ex. Dodona sanctuarul și oracolul lui Zeus, aflat în nord-vestul Greciei, în regiunea Epirus, sau lăcașurile sfinte ale celților denumite Nemeton, unde druzii efectuau ritualurile sacre). În cultura multor popoare există dumbrăvi, sau păduri considerate sfinte, unde nu numai că este un sacrilegiu să tai un copac, dar până și vreascurile de pe jos nu e permis să fie strânse. Aici se crede că sălășluiesc duhurile bune și rele, precum și spiritele strămoșilor, care toate influențează felul cum se desfășoară viața muritorilor.

În mitologia unor popoare din Asia Centrală, Japonia, Coreea și Australia, copacii reprezentau forma de viață a strămoșilor mitici, care s-au întors pe pământ sub formă de vegetație. Se credea că ciocănind și îmbrățișând trunchiul unui arbore, oamenii căpătau ceva din înțelepciunea și puterea lui. În Ghana, Nigeria și alte țări africane, fiecare comunitate are păduricea sa sfântă, unde se execută ritualuri de inițiere (circumcizie) a băieților, de enucleere a clitorisului fetelor, precum și alte ritualuri cu caracter religios, de fertilitate, de invocare a ploii etc.

În Atonga, în pădurile sfinte, toate ceremoniile le execută doar anumite preotese. Dacă din întâmplare, un bărbat pătrunde în această pădure sfântă, trebuie să-și petreacă ca femeie tot restul vieții, inclusiv să poarte îmbrăcăminte corespunzătoare.

În India, încă înainte de construirea templelor, ofrandele aduse zeităților, precum și diferitele ritualuri cu caracter religios sau profan, se făceau în pădurile sfinte. Și astăzi în inima pădurilor tropicale (care nu au fost defrișate) există arealuri considerate sfinte, un refugiu pentru animale și loc unde se mai găsesc specii rare de orhidee și plante medicinale.

În Thailanda, populațiile Karen și Akha, serbează Anul Nou în anume păduri considerate sfinte, unde aduc ofrande duhurilor pădurii și spiritelor strămoșilor.

Grecii și romanii antichității construiau templele lor - Sacella pe lângă pădurile de smochini, considerați arbori sacri, sfinți.

În sec. XI, credincioșii din Lituania, nu aveau voie să pășească pe teritoriul Pădurii Sfinte, deoarece se considera că profanează și jignesc zeitățile și duhurile ce locuiau aici.

În Evul Mediu, aceste Păduri sfinte erau de fapt teritoriul de vânătoare al regilor și monarhilor. Exemplele pot să continue. Pădurile Sfinte se mai găsesc încă în Siria, Turcia, , Burma, Sudul Chinei, Samoa, Sri Lanka și alte insule ale Pacificului.

În folclorul românesc este cunoscută Biserica de Brazi, tot un loc cu valențe magico-religioase, asemănătoare Pădurilor Sfinte. Aceasta era constituită dintr-un pâlcc de brazi plantați în cerc, sau asamblați în acest fel prin defrișarea pădurii. În această biserică de brazi, păstorii bătrâni sau chiar preoții, oficiau logodnele

sau căsătoriile păstorilor (atunci când părinții fetelor nu acceptau mirele ales și ceremonia nu putea avea loc în sat).

Arborele cosmic există și la alte popoare. În folclorul austriac, în Siberia, la populația Makiritare (Venezuela, Orinoco), în Orient și Occident, în diferite religii, există imaginea Arborelui Cosmic care își are rădăcinile cunoașterii nu în pământ ci în cer.

La popoarele germanice, există obiceiul ca un copil bolnav să fie trecut prin scorbura sau printre crengile unui brad sau a unui copac, crezându-se astfel că boala rămâne pomului.

În Papua Noua Guinee, copilul născut mort, este zidit cu lut în scorbura unui brad, crezându-se astfel că el își continuă viața, crescând odată cu el.

În unele regiuni din Belgia se crede că durerile de dinți trec, dacă-i atingi cu un cui, pe care îl bați apoi într-un brad.

În unele țări din Europa, tinerii căsătoriți sădesc în apropierea noului lor cămin, doi brazi sau o tufă de soc, alun, afin, lemnul câinelui sau laur. Atâta vreme cât acestea cresc viguroase, este semn bun, că dragostea este încă puternică și căsnicia este temeinică.

În nordul Americii, la nașterea unui prunc i se pune placenta în scorbura unui copac, iar cordonul ombilical se îngroapă, iar deasupra lui se sădește un brad. Arborele este implicat și în ceremonia de înmormântare. Unele triburi din nordul Americii (Nootka, Southern, Kwakiutl) pun sicriul într-un brad, altele pun mortul fără sicriu în scorbura.

Bradul este un copac sacru, miraculos care crește pe vârful muntelui, mai rar pe malul mării. El i-a ascuns de urmăritori pe Maica Domnului și pe Iisus și a fost binecuvântat să rămână mereu verde și frumos, să-i bucure pe oameni mereu și să aibă vârful în formă de cruce. Caracterul lui sacral este accentuat și de Spovedania la brad, de faptul că leagănul lui Iisus a fost atârnat de un brad și că ciobanii obțin focul viu prin frecarea a două bucăți uscate din acest lemn.

Bradul este un obiect indispensabil în diverse activități magico-religioase. Când se ridică o casă, în apropierea ei se află un brad sau o creangă de brad, care va aduce noroc și bucurie locuitorilor casei. În obiceiurile calendaristice, cum e cel al "junilor brașoveni", actorii aduc brazi și împodobesc cu ei troițele din oraș, precum și porțile mai-marilor orașului.

Va urma

Bibliografie:

- Romulus Vulcănescu, Coloana cerului, București, 1972.
 Romulus Vulcănescu - Mitologie Română Editura Academiei R.S.R. București, 1985.
 Julius Teutsch, Die Boritzanz, în "Jahrbuch des Siebenburghische", XXIII, Jahr 03, Sibiu.
 Vasile Lovinescu, Interpretarea ezoterică a unor basme și balade populare românești, București, 1993.
 Virgil Vasilescu, Simboluri patrimoniale, București, 1998.
 N. Dunăre, C. Catrina, Portul popular românesc de pe Târnave, Brașov, 1968.
 Vasile Lovinescu, Interpretarea ezoterică a unor basme și balade populare românești, București, 1993.
 Clare Gipson - Semne și simboluri Editura Aquila '93 Oradea 1998.
 I. Oprișan - Troițele românești Editura Vestala București 2003.

Simpozionul Științific „Despre oamenii și locurile Frunțișenilor”

Gheorghe CLAPA

Motto: „Jertfele oamenilor sunt florile
ce se aruncă în calea dreptății.”
(Al. Vlahuță)

Primăria comunei Frunțișeni, Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui și Asociația Culturală „Academia Rurală Elanul” – Giurcani, și-au adus aportul la buna desfășurare a lucrărilor Simpozionului. Manifestările cultural-științifice organizate de către Asociația Culturală „Academia Rurală Elanul” și-au găsit loc în cadrul Simpozionului având drept temă „Despre oamenii și locurile Frunțișenilor”, ținut într-o zi ploioasă de primăvară, sâmbătă, 19 mai 2012, în cadrul ediției a IV-a, în localul Școlii cu clasele I-VIII „General aviator inginer Gheorghe Negrescu”. Desfășurarea în bune condiții a acestei manifestări a fost posibilă datorită efortului depus de conducerea școlii în persoana doamnei directoare profesor Mariana Benea. Fondurile necesare bunei desfășurări a acestei activități științifice au fost oferite de domnul Dumitru Mocanu, fiind ajutat în organizare de domnul Dan Ciocan. Cu acest prilej domnul prof. dr. Cristian Onel i-a înmănat sponsorului Dumitru Mocanu, din partea Societății Filatelice „Tutova”, primul plic filatelic ce reprezintă pe Gheorghe Negrescu cu prilejul primului zbor efectuat acum un secol la Bârlad, în zilele de 25-26 mai 1912. De asemenea, înv. Marin Rotaru și ing. Laurențiu Ursachi au donat numerele 119, 120, 121 ale revistei „Elanul”, Școlii cu clasele I-VIII „General aviator inginer Gheorghe Negrescu”.

Lucrările Simpozionului au fost deschise de moderatorul prof. dr. Laurențiu Gelu Chiriac, directorul Muzeului „Ștefan cel Mare” Vaslui, care a dat cuvântul muzeografului ing. Laurențiu Ursachi de la Muzeul „Vasile Pârvan” din Bârlad. Din expozeul său a reieșit că împreună cu prof. dr. Cristian Onel, înv. Marin Rotaru și prof. Florin Varvara, a făcut cercetări arheologice în unitatea geomorfologică a Podișului Bârladului, referitoare la culturile neo-eneolitice:

1. Mănăstirea Grăjdeni, sat Grăjdeni, comuna Frunțișeni, județul Vaslui.

- purtătorii culturii Starčevo-Criș, faza IV A – prima jumătate a mileniului al IV-lea î.Hr. (n.n. cercetări efectuate în anul 2006)

2. Sat Draxeni, comuna Rebricea, județul Vaslui.

- așezarea cucuteniană de la Draxeni, punctul „La Nisipărie”.

În anul 2007 au continuat cercetările de suprafață în situl faciesului cultural Stoicani-Aldeni de la Frunțișeni, descoperit în primăvara anului 2006 în punctul „Pârlitura” situat la o altitudine de 186 m. Se observă influențele plasticii gumelnițene și a celei protocucuteniene transmise direct prin influența culturii Gumelnița A și Cucuteni A, dar și canoanele plasticii de aspect Stoicani-Aldeni transmise populației cucuteniene în fazele A1 și A3. O civilizație egală cu civilizațiile Cucuteni, Hamangia, Gumelnița, dar și cu cea egipteană sau a Orientului Mijlociu.

În vara anului 2011 s-au recoltat fragmente ceramice, unelte și arme din piatră și silex (percutoare, râșnițe, frecătoare, topoare). Așezarea de aspect Stoicani-Aldeni de la Trestiana este a doua descoperită după anul 1980, prima fiind descoperită în primăvara anului 2006 la Frunțișeni, adăugându-se celor 22 cunoscute.

Prof. dr. geol. Vlad A. Codrea, neputând fi prezent la

lucrările simpozionului de la Frunțișeni, l-a delegat pe prof. dr. Cristian N. Onel să prezinte lucrarea intitulată „Cronica unei descoperiri așteptate: picturile rupestre din Peștera Coliboaia, județul Bihor”. Reperarea unor desene, de această dată foarte clare și totodată databile, în Peștera Coliboaia (Valea Sighiștelului, județul Bihor) constituie o descoperire extrem de valoroasă pentru această parte a continentului european. Este o descoperire de cea mai mare importanță pentru Paleoliticul românesc. Rămâne ca situl din Coliboaia să fie protejat corespunzător; generațiile care vor veni să moștenească aceste desene, intacte. Cercetările din peșteră se cer continuate de profesioniști pertinenti, pe toată paleta diversității domeniilor de investigare conexe mediului cavernicol, astfel încât să poată fi reconstituite paleomediile în care comunitățile umane primitive au viețuit și evoluat. În finalul expunerii prof. dr. Cristian N. Onel a arătat că prof. dr. geol. Vlad A. Codrea de la Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca mulțumește lui Viorel Lascu, președintele Federației Române de Speologie, speolog devotat până la extrem pasiunii pentru domeniu, pentru accesul la o serie de date.

Înv. Marin Rotaru a prezentat comunicarea „Aspecte ale culturii Stoicani-Aldeni reflectată în partea de sud a județului Vaslui”, însoțită de planșe ce reprezintă copii după desene ale unor piese nepublicate. Materialele prezentate provin din așezări cunoscute, situate la limita nordică a spațiului de locuire al populațiilor Stoicani-Aldeni: Halta Dodești, Bârlălești-Stanția, Popeni, Lățești, Igești-Scândureni, Gura Idrici, Codreni, Ciocani, dar și din așezarea de la Frunțișeni, situată la punctul „Pârlitura”, la circa 500 m est de sat, descoperită în toamna anului 2006. 1. Unelte și arme din piatră și os: topoare plat-trapezoidale, topoare de formă rectangulară, topoare-ciocan cu gaură de înmănușare, frecătoare, râșnițe, percutoare, unelte și arme din silex. 2. Plastica neolitică a aspectului cultural Stoicani-Aldeni cuprinde mai multe fragmente de statuete feminine și masculine reprezentând porțiuni de bust, fragmente de picioare și picioare rupte longitudinal din zona de lipire. În 2006 s-a descoperit în așezarea de la Bârlălești-Stanția o brățară de cupru cu capetele suprapuse pe circa o cincime din circumferință.

Prof. dr. Cristian N. Onel intervine și face următoarea precizare: o masterandă a prof. dr. geol. Vlad A. Codrea de la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca va întocmi o lucrare cu privire la cultura Stoicani-Aldeni.

Înv. Ion Baciuc a venit cu câteva date noi privitoare la istoria contemporană a comunei Frunțișeni. Pe la începutul colectivizării, autoritățile comuniste au făcut o situație statistică în care au prezentat, ca la inventar, situația comunei cu bune și rele. Au predominat părțile negative. Planul de măsuri prezentat spre final urma să amelioreze unele neajunsuri și să le îmbunătățească pe cele rele. Din tot ce și-au propus bun și trainic a fost electrificarea comunei.

Prof. dr. Nicolae Ionescu a vorbit despre rășluirea (răpirea) Basarabiei la 1812. La 16/28 mai 1912, prin tratatul de la București, încheiat în urma războiului ruso-turc din 1806-1812,

Imperiul Otoman acceptă anexarea Moldovei de Răsărit de către Imperiul țarist, căreia rușii îi dau numele de Basarabia. Conjunctura internațională l-a determinat pe țarul Alexandru I să renunțe, deocamdată, la o parte din prada pe care pusese ochii, „mulțumindu-se” doar cu Basarabia. „Prutul... va forma hotarul celor două imperii... Sublima Poartă renunță la toate drepturile sale pe teritoriul situat pe malul stâng al Prutului și îl cedează curții imperiale a Rusiei...”. („Tratatul ruso-turc de la București din 16/28 mai 1812”)

Prof. dr. Laurențiu Gelu Chiriac, directorul Muzeului „Ștefan cel Mare” din Vaslui a omagiat pe profesorul Gheorghe Clapa cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani.

Președintele filialei Bârlad a Societății de numismatică a prezentat Proiectul Actului Constitutiv al Societății „Viitor trecutului nostru”. A. Asociația „Viitor trecutului nostru” este persoană juridică de drept privat cu scop nepatrimonial, apolitică, independentă, organizată potrivit legii 246/2005 ai cărei membri fondatori sunt: 1. Giurcanu T. Costel Ionel, cetățean român, domiciliat în Bârlad; 2. Giurcanu C.T. Vlad Mircea, cetățean român, domiciliat în Bârlad; 3. Cristian Onel; 4. Marin Rotaru; 5. Ioan Măcnea. B. Denumirea Asociației este: „Asociația Viitor Trecutului Nostru”, denumire rezervată prin dovada disponibilității denumirii cu nr. ...

Prin conștiința și prin lucrarea preoției sale, părintele paroh al bisericii cu hramul „Sfinții Mihail și Gavriil” din satul Frunțișeni, Ionuț Gavrilă, caută să atingă punctul cel mai înalt al slujirii sale, adică sublimul slujirii preoțești. Harul Sfântului Duh, primit prin hirotonie în taina preoției l-a iluminat, întărit și înțelept să urce permanent pe acest pisc al sublimiei slujiri preoțești.

Scrisul pentru poetul Ioan Măcnea Vetrișanu reprezintă acea parte a timpului rezervată pentru recreere și odihnă. Toate acestea definindu-se printr-un talent în continuă cizelare și perfecționare totodată. Domnia sa n-a făcut altceva decât să ne dovedească arătându-ne, profunzimea minții și a sufletului descătușat de rigorile trăirilor sale: „Sunt un veac în întuneric/ În oglinda din fântână/ Poate-o umbră rătăcită/ În albastru fără urmă./ Cine știe să mă-nvețe/ Cum să trec fără să mă doară/ Și să-mi spună cine ești/ Ciob mărunt, sau o comoară?” („Cioburi de comoară”, 31.05.2006, în „Curg aștri”, Editura „Junimea”, Iași, 2007, p.92).

Asistentul maternal profesionist Cioriciu Iftene, în vârstă

de 55 de ani din localitatea Sărățeni, orașul Murgeni, județul Vaslui, ne-a prezentat o parte din gândurile și trăirile sale. A debutat în revista „Elanul”, iar la Frunțișeni ne-a prezentat poemul „Țăranul român”, de 10 strofe, în manieră tradiționalistă, din care reproducem o strofă care ni s-a părut mai reușită: „...*Un suflet nobil, simplu,/ Ce locul îl sfințește./ Iar viața lui, un templu/ În care pâinea crește*”.

Doamna directoare Mariana, originară din județul Bistrița-Năsăud, absolventă a Facultății de chimie din Cluj-Napoca, a vorbit despre structura Școlii cu clasele I-VIII „General aviator inginer Gheorghe Negrescu” din satul reședință de comună Frunțișeni:

I. – prezentarea unității școlare (informații generale, spații școlare, utilități, elemente din dotare, caracteristici ale școlii):

II. – indicatori de stare – informații privind anul școlar curent (2011-2012); numărul claselor și al elevilor; efectivele de elevi pe clasă respectă normativele în vigoare nefind abateri de la aceste normative; structura etnică a elevilor; structura efectivelor de elevi din școală, în funcție de domiciliul acestora; numărul elevilor care beneficiază de ajutoare; informații privind personalul angajat; personalul didactic; personalul auxiliar; posturi/norme didactice; încadrarea școlii 2011-2012; membrii Consiliului de Administrație; educatoare, învățători, profesori; comisii metodice; oferta educațională propusă pentru anul școlar 2012-2013; ziua școlii; discipline opționale; informații privind anul școlar anterior (2010-2011); evaluarea elevilor, teste naționale 2012, examenul de absolvire 2012, concursuri școlare, evaluarea personalului; resurse financiare: execuția financiar-contabilă pe anul 2011, resurse atrase (extrabugetare); resurse financiare din programe guvernamentale și cu finanțare externă.

Reputatul istoric, prof. dr. Laurențiu Gelu Chiriac, directorul Muzeului „Ștefan cel Mare” din Vaslui, moderatorul simpozionului, a fost impresionat de organizarea și desfășurarea acestei manifestări culturale. Sponsorul Dumitru Mocanu care de fiecare dată oferă mijloacele de transport necesare deplasării la punctele arheologice, de data aceasta a invitat pe cei prezenți la o agapă ce a avut loc în incinta Școlii cu clasele I-VIII „General aviator inginer Gheorghe Negrescu” din satul Frunțișeni.

CODEXUL BRATUL MUZEUL “CASA DOSOFTEI” DIN IAȘI ȘI PROFESORUL GRIGORE CREȚU DE LA SEMINARUL DIN HUȘI

Ion N. OPREA

Despre profesorul, latinistul, paleograful, bibliograful, filologul, folcloristul, autorul de opere și istoricul literar Grigore Crețu am scris în mai multe rânduri. Profesor de limba română și de latină la Seminarul din Huși prin anii 1876 dar și mai târziu, despre el am scris în 2008 când am realizat volumul „**Mari personalități ale culturii române într-o istorie a presei bârlădene**”, referindu-mă și la lucrarea „**Tipografiile, xilografiile, librăriile și legătoriile de cărți din Bârlad**” – 1909, autori I. Antonovici și Grigore Crețu. Ulterior, cercetând documentația depusă de Ioan Antonovici la Arhivele Statului Iași cu titlul „**Notițe istorice despre bisericile din județul Tutova**”, în baza cărora, împreună cu alte manuscrise, am realizat și publicat cele două volume Opere, „**Ioan Antonovici – Depozitarul**”, Editura Pim, Iași, 2011, fiecare de cam 500 de

pagini, am făcut iarăși trimiteri la profesorul Grigore Crețu. Un documentar consistent este cel intitulat „**Profesorul Grigore Crețu – un generos ?**”, publicat în revista cultural științifică **LOHANUL** nr. 19 din septembrie 2011.

De la ultima lucrare publicată despre profesorul Crețu, iată au trecut mai bine de jumătate de an, fără ca autorul – Grigore Crețu - să fie mai profund cunoscut. Un interviu incognito printre studenții de la filologie și de la teologie din localitate m-a întristat. Nu se cunoaște nimic în plus despre profesor și operă față de când era cunoscut în anonim.

Arhivist împătimit, deosebit de **Codicele Voronețean**, descoperit de el în podul mănăstirii Voroneț, lui Grigore Crețu îi aparține și descoperirea la mănăstirea Sucevița a **Codicelui Bratul**, scriam, detaliind situația operei depozitată la Muzeul

„Casa Dosoftei” Iași fără a fi identificată și folosită complet lucrarea din vitrina expozițională cuprinzând doar spusele: „Cel mai vechi manuscris românesc – Apostolul, copiat de Popa Bratu din Brașov în anul 1559”. Ce să rețină vizitatorul, fie el și student la teologie ? De regulă, în asemenea cazuri lucrătorii muzeului oferă niște broșuri – pliante despre piesele cu un istoric deosebit, ceea ce nu s-a realizat în cazul de față, deși sugestia rezultă chiar din anonimatul operei despre care nici astăzi lucrătorii muzeului nu prea știu ce să spună. Însăși ieșenii, autori ai investigațiilor despre lucrarea adăpostită nu s-au interesat de materializarea spuselor lor din cercetările publicate. Revenim noi cu noi date despre Codicele Bratul, un manuscris miscelaneu din secolul al XVI-lea, primul manuscris românesc a unei traduceri de text religios, care este semnat și datat. A fost descoperit, după cum am spus, de către profesorul Grigore Crețu la mănăstirea Sucevița, el fiind și descoperitorul Codicelui Voronețean la mănăstirea Voroneț. Codicele Bratul, în original, se află într-o stare foarte bună în urma recondiționării, la Muzeul „Casa Dosoftei” a Complexului Muzeului Literaturii Române din Iași.

Scrierea având 474 de pagini este un miscelaneu, intercalat, scris cu caractere chirilice semiunciale, în limbile română și slavă. Textul slavon este scris cu cerneală neagră iar cel românesc cu cerneală roșie.

Codicele Bratu conține: 1. textul Faptele Apostolilor, aproape integral; 2. Epistola lui Iacob – integrală; 3. Epistolele lui Petru; 4. primele două epistole ale lui Ioan, aproape integrale; 5. Epistola lui Iuda, integrală; 6. fragmente scurte din: Epistola a doua către corinteni, Evanghelia după Matei, Evanghelia după Ioan; 6. Psalmul, necanonice 151; 7. Omilia pentru Paști; 8. fragmente din alte texte religioase.

Deosebit, manuscrisul mai cuprinde două rețete populare și o formulă magică. La pagina 426 se află o însemnare în slavonă care arată că textul a fost scris de un popă cu numele Bratul în anul 1560.

După punerea în circulație a textului, începând cu **P.P. Panaitescu**, în 1960, textul a fost cercetat de **G. Mihăilă, I. Ghețic, Al. Mareș, M. Costinescu, C. Dimțriu, Al. Gafton**, dar vizitatorul la muzeu nu are de unde afla.

Iată lucrările care îl evidențiază: Panaitescu P.P. – Începuturile și biruința scrisului în limba română, Editura Academiei, București, 1965; G. Mihăilă – Contribuții la istoria culturii și literaturii române vechi, Editura Minerva, București,

1972; G. Mihăilă – Observații asupra manuscrisului slavă-român al popii Bratul (1559-1560), în SLLT, II (1972), p. 301-345; G. Mihăilă – Problemele editării și studierii textelor bilingve slavo-române din veacul al XVI-lea, în Actele celui de al XII-lea Congres internațional de Lingvistică și Filologie romanică (București, 15-20 aprilie), vol. II, Editura Academiei București, 1971, p. 93-99; I. Ghețic – Cu privire la textul slavo-român în traducerea interliniară din secolele al XVI-lea și al XVII-lea, în LR, XVII (1968), p. 75-78; Al. Gafton – Evoluția limbii române prin traduceri biblice. Studiul lingvistic asupra Codicelui Bratul în comparație cu Codicele Voronețean, Praxiul Coresian și Apostolul Iorga, Iași, 2001; Codicele Bratul, Ediție Universitatea Al. I. Cuza de Al. Gafton, Iași, 2003 (cuprinde și Apostolul Iorga); Costinescu Mariana – Versiunile din secolul al XVI-lea al Apostolului. Probleme de filiație și localizare, în I. Ghețic (coord.), Cele mai vechi texte românești. Contribuții filologice și lingvistice, București, 1982, p. 93-145; Rosetti Al. – Lexicul Apostolului lui Coresi în raport cu cel al Codicelui Voronețean, în GS, I, 1923, p. 103-106; Codicele Bratul, Ediție de text și studiu filologic de Alexandru Gafton.

În 2005, apare sub forma unei ediții bibliofile, Codicele popii Bratul (1559-1560), Grafie și fonetică, morfologia, vocabularul, textul facsimilat, indice de cuvinte și forme românești, de C. Dimitriu; Codicele popii Bratul (1559-1560) de C. Dimitriu, Editura Demiurg și în 2012.

Înțelegerea deplină a Codexului Bratul cere și consultarea Codexului Voronețean, Codex Dimonie, Codex Negoeanus, Codex Sturdzanus.

Textul la care ne referim este important prin două elemente care îl identifică: limba traducerii și textul slavon. Ultimul face posibilă urmărirea în detaliu a modalităților în care autorul român a înțeles să procedeze în actul de traducere. Indiferent că este chiar traducerea sau o copie revizuită, Codicele Bratul oferă informații prețioase asupra căilor pe care autorul le-a urmat în procesul de realizare a traducerii, în special a felului în care a considerat că trebuie redat, în limba română, un text sacru scris în limba de cultură a epocii. În ansamblu dar și în mic textul indică modalitățile prin care astfel de înscrisuri contribuiau la edificarea a ceea ce era atunci norma literară română.

Cercetându-l, lingviștii pot găsi noi piste de corelări și interpretări.

„Carte frumoasă...!”

Val ANDREESCU

Omagiu – Ion N. Oprea

O carte excelentă, un volum omagial pentru o personalitate polivalentă, cunoscută și recunoscută la nivel național, un scriitor și cercetător prolific, un om care a știut să comunice stări și fapte pentru contemporani dar și pentru cei de după, un condei care a onorat și această pagină de ziar și despre care am scris cu bucurie și obligație morală. Este vorba despre volumul omagial intitulat, cum altfel decât „Omagiu Ion N. Oprea”, o carte de 400 de pagini, cu o grafică excelentă și datorată unor autori prestigioși, Ana Dumitrescu și Constantin Hușanu, alți doi mari prieteni ai noștri. Cartea este un colaj omagial în care nume mari din cultura națională prezintă pe octogenarul scriitor, Ion N. Oprea și fac referiri la cărțile publicate, la vremurile de altădată și la cele de astăzi, la omul cu O care trudind din greu a marcat magistral și timpul și spațiul! Așa cum procedăm de regulă, noi aducem în fața cititorilor pasionați de mirifica lume a cărților mici fragmente din cuvântul prefațatorului volumului „Omagiu – Ion N. Oprea”, prof.

Ana Dumitrescu: „De altfel, acest început de secol și de mileniu coincide cu munca sisifică a Domnului Ion N. Oprea care i-a prilejuit scrierea și editarea cărților.

Perseverenta sa activitate, manifestată într-un ritm susținut, aproximativ 3-4 cărți publicate anual, a coincis și cu lupta acerbă pe care o dă pentru depășirea unor impedimente profesionale sau financiare, dar și în zbaterea tacită pentru a învinge unele suferințe fizice. Neobosită sa muncă și imensa sa abnegație pentru reușita scrisului său au reliefat tocmai calitatea de împătimit al „universului cărților sale”.

Traversând în timp o perioadă de agresiune informațională și de tehnologizare a mijloacelor de comunicare - marcată de evoluția Internetului - I.N.O. a avut de rezolvat și disputele privind supraviețuirea cărților scrise în concurență cu electronbooks-urile. Cu o energie, ce nouă ni se pare a-i fi ineputabilă, filon genealogic, poate, cu o responsabilitate pe măsură a cuvântului scris, I.N. O. și-a impus trecerea de la scrierea Cărților în manuscris la scrierea

direct pe calculator, câștigând timp în ultimii trei ani, cucerind performanțe.

S-a confirmat, și de data aceasta, opinia că pentru Ion N. Oprea „scrisul înseamnă sensul vieții sale”. Cu certitudine, în timp, munca și scrisul îl vor face „nemuritor” fie și numai pentru lectorii lui, pentru că „nemurirea este un fel de viață pe care o dobândești în memoria oamenilor”. Hârtia scrisă, dar scrisă cu har învinge, totuși, în lupta cu timpul.

Cărțile și tot ceea ce scrie I.N.O. cuprind o tematică variată, care place cercetătorilor, cititorilor de carte bună, indiferent de specia literară promovată. Pornind de la prezentarea unor elemente de cercetare și interpretare locală, unele chiar inedite, el a ajuns la descrieri de natură integrate în fapte petrecute nu numai în locurile sale natale, la realizarea a numeroase recenzii de cărți cu semnificații majore, eseuri și monografii, portretizări cu deosebite valori, epistole și memorii, întâmplări cu povestiri de război, acte legislative cu forme de măsuri punitive, scrieri cu tematică nu numai literar-istorice, ci și religioasă, multe, multe alte descrieri introduse în cărți precum "Scurte medalioane", unele cu elemente de critică literară pertinentă. (A. D.)

Un volum scris de o personalitate apropiată de Vaslui și de vasluieni, un volum care te cucerește și te poartă printre oameni și locuri, fapte mai vechi sau mai noi, personalități moldovene și mai ales prin zbuciumul interior al creatorului mundan.

Fântâna și izvorul

Ultima (dar nu cea din urmă!) carte lansată de apreciatul poet vasluian, Petruș Andrei se intitulează „Fântâna și izvorul”, titlu preluat de la una din fabulele scrise de prietenul și distinsul nostru coleg, membru alUSR, un nesecat izvor de poezie și umor. Este un volum care impune prin conținutul excelent structurat dar și prin forma sa atrăgătoare. Amintim doar capitolele sau părțile mari ale volumului de peste 200 de pagini și editat la Editura PIM Iași: Fabule; Zodiac; Zodiac necenzurat; Caractere; Satire și parodii; Sonete satanice și Credo. Sunt teme care atrag, incită, pun întrebări și oferă răspunsuri! Amintim cititorilor noștri că această pagină nu se dorește a fi una de critică literară ci una de semnalare a apariției unor volume de carte cu totul și cu totul deosebite. Petruș Andrei este un creator foarte cunoscut dar noi prezentăm și cărțile publicate pentru a putea oferi câteva date despre întinderea și profunzimea operei sale. Iată ce a publicat: *Descânțele de inimă rea* - 1995 (Editura Panteon, Piatra); *Floarea de jar* - 1996 (ibidem); *Flacăra de veghe* - 2000 (Editura Sfera, Bârlad); *Dulcea mea Doamnă/Eminul meu iubit* - 2002 (ibidem); *Cântecul toamnei* - 2003 (ibidem); *Mierea din trestii de cuvânt* - 2005 (ibidem); *Poeme târzii* - 2006 (ibidem); *101 sonete* - 2007 (ibidem); *Taina feciorului de împărat* - 2010 (în *Poveștile de la Bojdeucă* (Editura Pamfilus, Iași); *Crepusculul de miere* - 2010 (Editura Cronica, Iași); *Oul fermecat* - 2011 (Editura Sfera, Bârlad); *Și vremea nu mă vremuiește* - 2011 (Editura Sfera, Bârlad). *Cumpănind cuvinte* - 2011 (Editura Tipo Moldova, Iași și volumul de mai sus. Exemplificăm cu o fabulă și o satiră-parodie, ambele de actualitate!

Fântâna și izvorul

Cu roată nouă și ghizdei
Fântâna mândră se ivea
Spunând înspre izvorul ei
Ce în adâncuri strălucea:
- O, dragul meu necunoscut,
Neînsemnat și străveziu,
Mă-ntreb oare ce-ai fi făcut
De n-ar fi fost ca eu să fiu?
Mă văd drumeții de departe
Și-mi aud roata pe-ndelete
Apoi de laude am parte
Când spun ce tare le-a fost sete.
În seri târzii, cu lună plină

Îmi stau în jur ciorchini de fete
Împărtășite de lumină
Cu taina nopții să se-mbete.
Pe tine nimeni nu te vede,
De tine nimeni nu întrebă
Căci doar la mine se repede
Să-mi salte ciutura în grabă!

Cu lacrima în ochi izvorul
I-a zis cu vocea cristalină:
- Puteri mi-a dat Mântuitorul
Să ies din noapte la lumină.
Ai roată nouă și ghizdei,
Ai lanț și ciutură tu ai
Chiar cană poți avea, de vrei,
Dar la drumeți n-ai ce să dai.
Cei însetați ce zac de boală
Ori cel ce la drum lung s-aștame
Nu caută doar forma goală
Ci apa dragostei eterne.
Deși uniți vom fi mereu
Tu ești doar FORMA, FONDU-s eu.

Învățătorul din Vaslui

după Vasile Alecsandri

Pe drumul de costișe ce vine din Vaslui
Mergea învățătorul zicând în sinea lui:
„Mai lungă-mi pare calea, ce bine-a zis poetul,
Voiam să merg cu trenul, dar e prea scump biletul.
Să stau la „la-mă, nene!” nici asta nu-mi permit
Că, dacă-mi spune prețul, rămân înmărmurit!”
Și cum venea agale-i puteai citi pe față
Că, pe la lingurică, îl ia c-un fel de greață.
Și-nvățătorul nostru șonticăia flămând
Pe cei din fruntea țării cu ură blestemând:
„O, dare-ar Sfântul care din cer pe-un cal coboară
Ca, înaintea voastră, niciunul să nu moară
Și să trăiți trei zile cu tot cu-alaltăieri
Că, din averea țării, voi v-ați făcut boieri
Și ne-ați făcut tot neamul de răs și de ocară,
Aveam, cândva, o Țară, azi nu mai avem Țară.
Ne batem, de la oase, cu câinii din gunoi,
Voi să trăiți ca regii și ca ocnașii noi,
Călătoriți în lume, vă lăfăiți în case,
Noi nu avem niciuna, iar voi aveți cinci-șase,
Voi ne tăiați din pensii, ne micșorați salariul
Iar slugilor de casă le crește onorariul,
Au saună, piscină, se scaldă în plăceri
Iar noi, pe zi ce merge, mult mai săraci ca ieri.
Mănâncă icre negre, dau iama în friptură
Dar, de la toți ai noștri, iau pâinea de ia gură.
De-aceea, Doamne-acuma, o rugă Ție-Ți fac,
Am tot tăcut o viață dar nu mai pot să tac:
La cei din fruntea Țării, Tu dă-le, Doamne, gălci,
Ca, la televizoare, să nu mai facă bâlci,
Să taie panglici roșii, să spună baliverne
Ca niște adevăruri ce li se par eterne,
Pușchea pe limbă dă-le, le-o umple cu beșici,
Când spun minciuni s-arate bătută cu urzici.
Din urmă să-i gonească toți cei sărmani cu parul
Și duși ca de furtună, să treacă toți hotarul
În urmă, ca la nuntă, sa vină tot norodul
Să cânte „Aleluia!”, molifta și prohodul!

Sunt două volume diferite dar la fel de valoroase, volume care oferă cititorilor bucuria cuvântului bine scris și măsura talentului autorilor dar ele oferă și profunzimi de spirit și puritate de gând frumos!

Ghenuță Coman *in memoriam*

- urmare din pagina 1 -

Cunoscător ca nimeni altul al realităților geografice ale zonelor de la est de Carpați, profesorul a străbătut în răstimpul a peste treizeci de ani aproape toate ținuturile din această parte a țării, scoțând la iveală comori ale trecutului, neprețuite ca valoare științifică, impunându-se ca unul dintre cei mai avizați specialiști din țară în domeniul cercetărilor arheologice de suprafață. O mare parte din descoperirile sale au fost constant valorificate în revistele de specialitate, prin interesante comunicări susținute la numeroase manifestări științifice de profil, precum și prin cele două monografii, *Murgeni. Contribuții la istoria unei străvechi așezări*, Vaslui, 1973 și *Statornicie, continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui*, București, 1980, ultima constituind un exemplu pentru acest gen de publicații de specialitate.

În afară de cercetările sale de suprafață, profesorul Ghenuță Coman a participat la lucrările unor importante șantiere arheologice, precum cele de la Zorleni, Dodești, Epureni, Murgeni, Bogdănești, Vădeni, Roșiești, Banca, Gura Idrici, Todirești și altele, contribuind direct la buna lor desfășurare.

Deși în ultimii ani ai vieții era suferind, pasiunea lui ardentă pentru studiul străvechilor vestigii l-a determinat să nu precupețească efortul de a valorifica descoperirile sale, de a le pune astfel la dispoziția specialiștilor, conștient că numai astfel poate contribui la clarificarea multora din aspectele realităților vremurilor trecute.

Animat neconținut de neînfrânta curiozitate a unui adevărat specialist, a unui om cu o reală vocație de istoric, un om cu un echilibru interior remarcabil, cumpătat și apropiat de semenii săi, Ghenuță Coman s-a străduit să fie

permanent și un exemplu în familie, ca profesor și ca cetățean.

Am avut privilegiu de a-i fi mulți ani alături, efectuând multe investigații de suprafață în diferite localități, participând activ la numeroasele șantiere arheologice din județul Vaslui, colaborând la organizarea unor expoziții, elaborând împreună unele proiecte, admirându-i puterea de muncă, intuiția, inteligența și cultura pe care nu le poți găsi înmănunchete decât la un om cu adevărat înzestrat de Divinitate, calități pe care le-au apreciat de altfel toți cei care l-au cunoscut.

De aceea, plecarea lui din mijlocul nostru a constituit o grea și ireparabilă pierdere. Activitatea lui neobosită, rezultatele pe care le obținea de fiecare dată erau un adevărat imbold pentru tinerii care activau în diferite muzee ale țării și doreau să cunoască realitățile arheologice din regiunile în care activau sau să realizeze repertorii arheologice.

Prin dispariția profesorului Ghenuță Coman, cercetarea de suprafață din Moldova este astăzi mai limitată și mai puțin organizată. Exemplu său ar trebui cât mai curând urmat, căci alte mii de vestigii în toate județele Moldovei, dar și din restul țării, așteaptă să fie descoperite și valorificate științific.

Deși anii s-au scurs implacabil, să ne oprim o clipă în vara acestui an, când se împlinesc mai bine de trei decenii de la plecarea lui pe drumul fără de întoarcere, și admirând în vitrinele muzeelor inestimabilele comori ale trecutului (multe scoase la iveală chiar de el), să ne amintim de admirabilul profesor Ghenuță Coman, să-i păstrăm o caldă și neștearsă amintire, aducându-i astfel prinosul nostru de recunoștință.

e-mail: revistaelanul@gmail.com

<https://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. Vlad Codrea, Univ. "Babeș Bolyai", Cluj-Napoca

prof. univ. dr. Ștefan Olteanu, București

Laurențiu Chiriac, Vaslui

Dan Ravaru, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

Serghei Coloșenco, Bârlad

Mircea Coloșenco, București

Laurențiu Ursachi, Bârlad

Teodor Hardon, Rânzești

Florin Varvara, Sărățeni

Sorin Langu, Galați

Tehnoredactare: Bogdan Artene

Tipar: SC Irimpeș SRL Bârlad

ISSN: 1583-3593

Neculai I. ONEL

AMURG

Amurg. La cimitir sunt porțile închise,
Iar pe morminte lumânările sunt stinse.
E întuneric și peste tot este tăcere
Și nimeni nu mai simte nicio mângâiere.

Nu se aud nici vorbe și nici șoapte
Și totul-n jur este cuprins de moarte.
Sub lespezi totul s-a închis pe veci,
Ei nu vor mai umbla pe câmpuri și poteci.

Dar după judecată când vor merge-n Rai
Ei își vor aminti de vechiul plai,
Se vor ruga mereu la Dumnezeu
Să-i apere atunci când le este greu.

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Val ANDREESCU**VIAȚA DE OM**

Viața de om, tainic pian
Programat, cip-ul modern
diferit ca diversele-amprente...
Recitaluri pe scări de valoare
clapele au roz de petale
sau alb-negrul zilelor terne...
Prea des oripilată-i planeta
de strigătul fricii de azi și poimâine
Se cântă la mai mult de două plane
și orice clapă-i un colț de crotal.

ACCIDENTE

Pe lăuntrice cărări
fiorii depășesc în taină
viteza înscrisă pe șoapte
întâmplându-se deseori
să ardă în accidente
gingașii fluturi de noapte...

ÎN BRAȚELE DEPĂRTĂRII

Legănat în brațele depărtării
dau foc nu-ndeajuns la trăiri
imposibil Chronos se scurge și curge
pe copaci din păduri-amintiri.
Scrâșnind reduc diferențe
degetele ploii îmi sună-n ureche
cu ochii noilor muguri
Înalță-n eter cânt de pereche.
Printre ramuri și frunze de timp
în taină pierd circumstanțe
mușcate-s adesea buzele nopții
și-s sunete-n clopot speranțe.

ÎNTRE CER ȘI PĂMÎNT

Spânzurat de o stea
între Cer și Pământ
ca o jumătate de nai
mă legăn și cânt
mănânc lumina din raze
zbor cu doruri pe-aripe
visele-s avioane
și deseori pier
în nemiloase triumfiuri.

SFOARA TIMPULUI

Neliniștea prinde aripe
fumeg-amenințări fără fond
trăire spartă în cioburi lucioase.
Ora de substanță-i golită
nefericirea mă invită la masă
în hăul cu gânduri tăioase.
Sfoara timpului de care atârâ
mă leagănă deasupra genunii adânci
o roade colțul de stâncă perfid.
Ca un melc m-aș retrage în mine
zadarnic privesc în oglinda de ape
dar unde-i copilul cu chipul livid?

Corneliu VĂLEANU**FLOARE PENTRU NEMURIRE**

Iubito,-ți dau de ziua TA
Floare de nu ne-om uita,
Floare fost-a-mbobocită
Ca și inima robită,
Floare ce a înflorit
Noi de-o viață ne-am iubit,
Înflorit a fost bobocul
Și ne-a blestemat norocul
Să ne ardă-n inimi focul,
Să ne ardă-n inimi viu
Pân' la moarte, mai târziu,
Nimeni să nu ne-o culeagă,
Numai nouă ne-a fost dragă
Și va fi mereu așa
Floare de nu ne-om uita.

DESTIN

Minune în trup de femeie,
Izvor al vieții eterne,
Rază desprinsă din Calea Lactee,
Ofrandă cine-ți v-așterne?
Născută să fii ca o zee,
Acum în veci tuturor,
Ești cântec suav și doină de dor,
Liniște-asemeni, speranță și vis,
Ești și foc născut din scânteie,
Nemurire în soartă ți-e scris:
Așa ți-au venit ursitoarele.

Aurel ISTRATE**PĂRINȚII SINGURATICI**

Ne mor părinții singuratici
În casele bătrâne,
Căci fiii lor carpatici
Se duc pe-alte tărâme.

Sunt gârboviți bătrânii
De ani și reumatisme,
Împart pâinea cu câinii
Și-și plâng ochii-n batiste...

Se uită-n lungul drumului,
Plângând după copii,
Dar dezlegarea dorului -
Numai în fața popii.

Uitat-am de copilărie,
Când ne-alintau părinții?!
Ei ne-aduceau doar bucurie,
Și-acum s-în pragul suferinții!...

Pleca-vor în curând bătrânii
În lumea veșniciei.
Vor plânge la mormânt salcâmii
Lumea vremelniceii!

ANII TINEREȚII

Dar unde-s anii tinereții,
Când toate îmi păreau minuni ?!
Pierdutu-i-am de-a lungul vieții,
Chiar de-ar fi fost ei răi sau buni !

Aș da, să pot,țimpu-napoi,
Să re trăiesc acele clipe,
Aș da chiar viața de apoi,
Să pun iar visului aripe !

Să simt mireasma primăverii,
Să simt în nări gerul zăpezii,
Să simt pe-obraji arșița verii,
Să-mi fac din vise poezii !

Dar vai! apusă-i primăvara vieții
Și iarna-apas' umerii mei,
S-a dus minunea tinereții,
Parfumul florilor de tei ! ...

LIMBA ROMÂNEASCĂ

O! cât de mângâietoare-s vorbele tale,
Măicuța mea !
Din roze țesut-ai covor de petale,
Măiastră stea !

Iubiții tăi fii, nepoții aminte iau
De-a ta minunăție,
Cu smerenie înainte-ți stau,
Cu nevinovăție !

Noblețea îți vine din neamul roman
Și din neamul dac,
Din Decebal învinsul și-nvingătorul Traian,
Ce în morminte zac !

Cu vorba ta dulce iscat-ai izvoare
Cu ape limpezi,
Păduri și poiene, frumoase ponoare,
Mănoase livezi !

Sădit-ai sămânța fertilă pe plaiul străbun,
Colțul de rai,
Și rodul bogat feciorii-l adună
De pe întinsul plai !

Maică limbă românească,
Tu ne-ai dat Istoria,
În astă vatră strămoșească
Ți-ai veșnicit memoria !

O! românească limbă, comoară divină,
Dăruită *românului*,
Durerea noastră ne-o-alină,
Dă viață cuvântului !...